

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LEDØJE KIRKE

FØR OG NU.

VED

J. P. JØRGENSEN.

KØBENHAVN.

FORLAGT AF UNIVERSITETSBOGHANDLER G. E. C. GAD.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1892.

LEDØJE KIRKE

FØR OG NU

SAMT

PERSONALHISTORISKE OPTEGNELSER OM

GEJSTLIGHEDEN OG LÆRERSTANDEN

I LEDØJE-SMØRUM PASTORAT.

VED

J. P. JØRGENSEN.

MED 6 BILLEDER.

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF UNIVERSITETET.

KØBENHAVN.

FORLAGT AF UNIVERSITETSBOGHANDLER G. E. O. GAD.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1892.

INDHOLD.

LEDØJE KIRKE FØR OG NU.

Vasa sacra og Inventarium med Inscriptioner.

Begravelser i Kirken.

PERSONALHISTORISKE OPTEGNELSER.

Kirkelige Forhold før Reformationen.

Sognepræster til Ledøje-Smørum.

Degne til Ledøje-Smørum.

Skoleholdere og Skolelærere i Ledøje Sogn.

Skoleholdere og Skolelærere i Smørum Sogn.

Ledøje Kirke før og nu.

Det nordøstlige Sjællands store Lavninger af Mose- og Engdrag med Aær og Søer vare i Oldtiden mægtige Vanddrag, der som smalle Fjorde og Sunde omslyngede talrige Øer og Holme, for derpaa atter at udvide sig til større og mindre Bredninger. Fra Issefjord til Køge Bugt strækker sig tværs gennem Landet en slig Lavning af Mose- og Engdrag, der i en meget fjern Oldtid har været en sejlbar Vandvej med talrige Forgøninger. I Tidernes Løb har Landet imidlertid ved Jordbundens Hævning i høj Grad forandret sin Karakter, idet Sundene efterhaanden lukkedes — vel ved Begyndelsen af den historiske Tid —, hvorefter de store Bredninger forvandlede, først til vidtudstrakte Ferskvandssøer, og senere til de betydelige Mose- og Engdrag, vi endnu den Dag i Dag forefinde.

Ved slige Vanddrag var Landet tidligst befolket, og de talrige Høje og Dysser saavel som Stednavnene ere Vidnesbyrd om Folkets Væren her i Hedenold¹⁾. Og da

¹⁾ Saaledes Bynavnet Hove og Stednavnene Thors Ø paa Hove Bymark, samt Gudeholm og Hovholm paa Smørum Bymark.

Kristentroen vandt Fodfæste, og de gamle Gudehuse maatte vige, var det i disse Egne, at de første Kirkebygninger rejstes, først af Træ, og senere af Kamp- og brændte Mursten. Ligesaa havde Stormændene Forkærlighed for i saadanne Egne af Landet at opføre deres befæstede Vaaninger, som oftest paa Øer og Holme, eller dog paa Steder, hvis Beliggenhed maatte begunstige Forsvaret af den hjemlige Arne. Ved det Vanddrag, der fra Issefjord strækker sig i Retning af Køge Bugt, laa Værebrosbro med den berømte Frodes Høj; af andre prægtige Oldtidsminder paa dette Strøg ere endnu bevarede Kong Bues Høj og en prægtig Langdysse ved Hove, Olufs Høj ved Nybølle, Kong Svends Høj og Magle Høj ved Smørum, samt Stanges Høj ved Ledøje o. fl. — Trindt om i Egnen kan endnu paavises Tomter, hvor forskellige af Middelalderens Ridderborge have knejset, saaledes Vigsø Slot ved Løye eller Hove Sø; Ebbe Sunesøns Borg Knardrup, senere et Kloster, hvis Bygninger først nedreves længere Tid efter Reformationen; Jons Borg, det senere Jonstrup, i Nærheden af Søndersø; Raarup i Senge-løse Sogn, samt endelig Ridderborgen Ledøje, hvis prægtige Borgkapel vi nu finde gengivet i den nys restaurerede Ledøje Kirke.

Ledøje anføres fra Tiden omkring 1370 i Fortegnelsen over det Roskilde Bispestol tilhørende Jordegods som Ledøwe og Lethøwe¹⁾. — Navnet skriver sig fra

¹⁾ Ser. R. D. VII, 60 og 111.

Oldtiden, men dets Etymologi er uvis (høwe, senere øwe = høje)¹⁾. — Her laa for Aarhundreder tilbage en Ridderborg, hvorpaa boede en Ridder Henrik Jensen, senere Kannik i Roskilde, der bl. a. anføres som nærværende ved Udstedelsen af Kong Olufs Haandfæstning 1377. Aar 1396 skødede han Gods i Haagendrup ved Ludserød til Bisp Peder i Roskilde. Aar 1400 gav han en Gaard i Værløsemagle (Kirkeværløse) i Smørum Herred til St. Mogens Alter i Roskilde Domkirke, og i Københavns Frue Kirke stiftede han et Alter, hvor der efter hans Død hvert Aars 24de Marts skulde læses Sjælemesse for ham. Han døde 1402 som en af de sidste af sin Slægt, og i Slutningen af dette Aar solgte Ridder Johannes Eskildsen af Skovgaard til Bisp Peder i Roskilde den Ejendom i Tortorp (Torup i Faxe Herred), han havde i Arv efter Henrik Jensen. Henrik Jensen førte en Hjortevie i sit Skjold. — Aar 1399 anføres en Væbner Jens Olsen af Ledøje, der dette Aar skødede en Gaard i Torderup i Søllerød Sogn til Bisp Peder. Denne Jens Olsen førte ligeledes en Hjortevie i sit Skjold, og var utvivlsomt en Brodersøn af Henrik Jensen. — Aar 1433 anføres en Væbner Peder Neb af Ledøje. Aar 1435 nævnes han endnu af Ledøje som nærværende ved Beseglingen af et Brev; men 1439 ses han at være Bispens Lensmand paa Søllerup (ved Faxe), og

¹⁾ Jvfr. Kapt. E. Madsen: Danske Stednavne i Ann. f. n. Oldk. 1863 p. 179, samt Tidsskrift for Phil. og Pædagogik 7, 94.

1447—61 paa Højstrup. Han førte et Anker i sit Vaaben¹⁾.

Naar og af hvem Ridderborgen i Ledøje er bygget, vides ej. Betragte vi imidlertid nærmere de oprindelige Dele af det gamle Borgkapel, som vi finde dem i Ledøje Kirke, da tyde Stil og Byggemaade paa, at Kapellet skriver sig fra Valdemar den Stores eller hans Søners Tid, Riddervæsenets Opblomstringstid og den katholske Kirkes Guldalder her i Landet²⁾. En stærk religiøs Følelse og en ædel Fromhed gennemsyrnede da Folket fra Ridderen til Bonden, og gav sig Udslag i dyb Ærefrygt for Kristenliv og Kristentro, samt i from Iver for at bygge Kirker og at fremme Klostertugt, var det end saa, at Kirkens Forherligelse ved slige prægtige Bygningers Opførelse ofte kom til at hvile haardt paa det menige Folk. Den studerende Ungdom besøgte fremmede Højskoler, og fik derved Lejlighed til paa nært Hold at beundre de sydlige Landes kirkelige Bygningskunst, der just da var i sin Blomstringsperiode, hvad da naturligt førte til, at Bygmestre indkaldtes her til Landet, vel særlig fra Rhinlandene, for, med deres Hjemlands prægtige Størværker som Forbilleder, her at skabe lignende Mesterværker.

Saaledes kan man tænke sig en from Ridder fra

¹⁾ Ældste Arkiv-Røg. III, 349. 356. — Arnemagn. Dipl. XL, 11. 8. — Købh. Dipl. II, 9. — D. Mag. IV, 360. — Gehejmeark. Aarsb. II. — ²⁾ I Murværket er fundet en Munkesten med indristede Runer; denne giver imidlertid intet paalideligt Bidrag til Løsningen af Spørgsmaalet om naar Borgkapellet er bygget.

Valdemarstiden, maaske en Korsridder, komme hjem fra sin Færd i fjerne Lande, og i Ledøje bygge sig en Ridderborg med Kapel i Lighed med en af de Ridderborge, han har set i Rhinegnene eller andetsteds i de Egne, hvor han færdedes. — Oldtidens Skik at rejse Kirker over Martyrernes Grave havde ført til, at fromme Mænd i Middelalderen byggede Kirker, for deri at indrette deres Gravsted under Alteret, saa at Sang og Bøn for deres Sjæls Fred kunde lyde over Graven. Den fromme Ridder i Ledøje har vistnok, da han byggede Borgkapellet, havt for Øje, at dette skulde være et slikt Mausoleum for ham efter hans Død. — Selve Ridderborgen er forlængst sunken i Grus; imidlertid vil det dog ikke falde saa vanskeligt i Tanken at danne sig et Billede af Borgen og dens nærmeste Omegn. Umiddelbart op til den nuværende Ledøje Kirke, vest for samme, ligger Bondegaarden Brydegaarden, paa en Bakkekam, der navnlig mod Syd skraaner stærkt ned til et stort Mosedrag (Porsmose, Tysmose osv.), en Bredning af de fordums Vanddrag; her, paa Brydegaardens Plads, har Ridderborgen ligget. Man tænke sig den som en middelalderlig Borg knejse paa Bakkekammen med sine røde Mure, flere Stokværk høj, med Portaler, smalle Buevinduer og teglhængte Tinder. Borgen har ikke været beregnet paa at yde egentligt Forsvar; derfor har den ikke været omgivet med Volde eller Grave, og Murene have været mindre svære og massive end i andre Borge fra hin Tid, af hvilke vi endnu have mægtige Levninger tilbage. Bygherren

har, næst at ville skabe sig en hyggelig Vaaning, væsentligst kun havt for Øje at tilfredsstille sin Kunstsans, og Borgen har utvivlsomt været et arkitektonisk Mesterværk af stor Skønhed. Efter den Tids Sædvane har da Herskabet havt Bolig i de øvre Stokværk, hvorfra det ad en Svalegang direkte har kunnet begive sig over i Borgkapellet for at høre Messe. Fra Højenloftsvalen og fra Borgens Tinder har Øjet kunnet fryde sig ved Skuet af det mest smilende Landskab. Mellem frodige Enge og Marker, garnerede med større og mindre Skovgrupper, bugtede mægtige Vanddrag sig, snart indsnævrede mellem Bakkeskraaningerne i de forunderligste Krumninger, snart udvidende sig til mægtige Bredninger af de mest uregelmæssige Former, af hvis spejlblanke Flade en talrig Mængde skovklædte Holme og Odder dukkede op. Terrainet syd for Borgen skraanede temmelig brat ned til en af Vanddragets mægtige Bredninger (den nuværende Porsemose), over hvilken man skimtede Ridderborgen Raarups Tinder. Mod Vest saa man, i en Afstand af kun faa Tusind Alen, Fru Cæcilias Slot paa Smørholmen i Smørum Sogn ¹⁾, og længere borte Vigsø Slot ved Søen af samme Navn. Mod Vest laa Ebbe Sunesøns ældgamle Borg ved Knardrup Sø, samt Jons Borg ved Søndersø, begge

¹⁾ Fru Cæcilie var en Datter af Jon Jonsen Litle paa Hørningsholm (Hørsholm), gift med Tukæ Juræson af Tygestrup (nu Kongsdal), og død 1307. Ved Testamente skænkede hun Esrom Kloster, hvor hun blev begravet, sin Gaard i Smørum med alt Tilliggende (O. Nielsen: Codex Esrom. p. 130, f.).

i Læ af Nordsjællands Skove, der da strakte sig over Maaløv og Smørum Marker næsten til Ledøje.

Som alt anført stod Borgens øverste Stokværk i Forbindelse med Borgkapellet ved en Svalegang; under denne har været en anden Indgang, ude fra det fri. Kapellet var en Dobbeltkirke ¹⁾ og som saadan opført i tvende Stokværk, begge af samme Højde og Udstrækning, bestaaende af Skib og Kor. Skibet var, saavel i Over- som i Underkirke, et kvadratisk Rum med Side- længde af 13 Alen. Lofterne i hvert Skib vare delte i 9 Hvælvingsfag, hvis rundbuede Krydsribber hvilte paa 4 midt i Skibene fritstaaende Granitsøjler med Kapitæler i korintisk Stil, samt paa indmurede Piller i Skibenes Hjørner og Kragsten i Ydermurenes Sider. De fritstaaende Piller vare saavel i Under- som i Overskib stillede saaledes, at der dannedes et Midtkvadrat med Sider paa 5 Alen, og 4 Hjørnekvadrater med Sider paa 4 Alen, hvorved altsaa de mellemste Hvælvingsfag, der laa Side om Side med Midtkvadratet, maatte blive noget aflange, 5×4 Alen. Fra hvert Skib førte en forholdsvis lav og smal Korbue til et Kor i hver Kirke. Korene vare ligeledes kvadratiske Rum med Sider paa 6¹/₂ Alen og med rundbuede Krydshvælvinger, hvis Ribber hvilte paa indmurede Hjørnepiller. Hvert Skib belystes af 6 smalle, langagtige, rundbuede Vinduer; Underkirkens Kor af 3 og Overkirkens af 2 lignende Vinduer i Syd og

¹⁾ Jvf. J. L. Ussing: Ledøje Kirke paa Sjælland og de tyske Dobbeltkapeller. (Det phil. Fakultets Festskrift 1879).

Nord, men i Øst af et rundt, smukt profileret Vindue. Forbindelsen mellem Over- og Underkirke dannedes ved, at dennes midterste Hvælvingsfag var aabent og i Overkirken omgivet af en Balustrade. Endelig dannede en Vindeltrappe, skjult i Murværket i Skibenes sydvestre Hjørne, en direkte Forbindelsesvej mellem Over- og Underkirke. Højaltret stod i Overkirkens Kor; her blev Messen sunget, som Herskabet hørte i Overkirken, men Tjenerskabet i Underkirken. Dennes Kor har derimod vistnok oprindelig kun været bestemt til Gravkapel for Slotsherren og hans Familie.

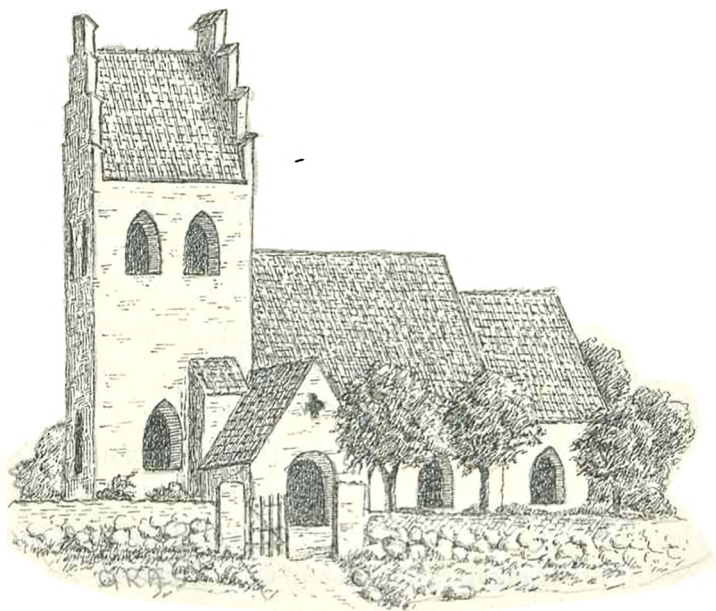
Ridderborgens Bygherre kendes ikke; hans Ben ere vel stødte til Hvile i Underkirkens Kor, hvor man ved tidligere Restaurationer skal have fundet Spor af muret Begravelse. I Tidernes Løb er derefter Borgen -- ved Magelæg eller som Gave -- kommen under Roskilde Bispestol. Ridder Henrik Jensen, som nævnes 1377, saavel som Væbnerne Jens Olsen og Peder Neb, have næppe selv ejet Borgen, men vel været Bispens Lensmænd paa samme, og som saadanne havt det nærliggende af Bispestolens Jordegods under deres Bestyrelse. Efter den Tid er saa Ridderborgens sunken i Grus; maaske har en Ildsvaade overgaaet den, eller den er i Ufredstider jævnet med Jorden. Da Borgen ikke har havt Betydning som Værn og Fæste, er den efter den skæbnesvangre Katastrofe bleven mindre paaagtet og forholdsvis hurtig gaaet i Glemme, og da den har været bygget mindre massiv, er det forstaaeligt, at der paa Tomten, hvor den har staaet, nu kun findes faa Vidnes-

byrd om dens fordums Tilværelse.¹⁾ Bestyrelsen af Bispestolens Gods i Ledøje og nærmeste Omegn er derefter overdraget til Bispens Befalingsmand paa Hjortholm ved Fursø, under hvem det sorterede indtil Reformationen, hvorimod det nærmere Tilsyn er blevet overdraget en Bryde (Ladefoged, Forvalter), der har faaet Bopæl paa den Bondegaard, der rejste sig paa Borgens Tomt, og som derefter erholdt Navnet Brydegaarden.

At Ridderborgen ikke atter blev opført, er let forstaaeligt. Som Værn havde den aldrig havt og vilde aldrig faa nogen Betydning, og Bispen havde trindt om i sit Stift Borge og Slotte nok til sin Raadighed, naar han vilde tage Ophold udenfor Stiftshovedstaden. Borgkappellets Underkirke har vel været mindst medtaget af Ødelæggelsen. Man er derfor skredet til en foreløbig Restauration med det Formaal alene at gengive de omboende en Sognekirke. Overkirken er da midlertidig bleven opgiven, og Restaurationen iøvrigt foretaget saaledes, at intet foregrebes med Hensyn til en senere Genopførelse af hele Kirken i dens oprindelige Form, et Hensyn, der førte til, at heldigvis saameget af Overkirken er bleven bevaret indtil Nutiden, at det har været muligt nu atter at føre det gamle Borgkapel tilbage til dets oprindelige Skikkelse. Gravkuppet (Underkirkens Kor) omdannedes nu til Kor; i Skibet tilmuredes det hidtil aabne Midt-

¹⁾ Ved Gravning i Grunden, hvor den har staaet, findes dog endnu røde Munkesten, Sirsten og glasserede Fliser. Ligeledes er der fundet et Søjleskaft af Granit, c. 8 Tom. langt og 9 Tommer i Diameter.

hvælvingfag, og et Vaabenhus opførtes mod Vest ved den gamle Indgang til Underkirken ¹⁾; men iøvrigt bibeholdtes saameget af Ruinen som mulig, saaledes Ydermurene i Højde af omtrent til Overkirkens Vinduer, og navnlig i Overkirken, Korbuen og de to blændede

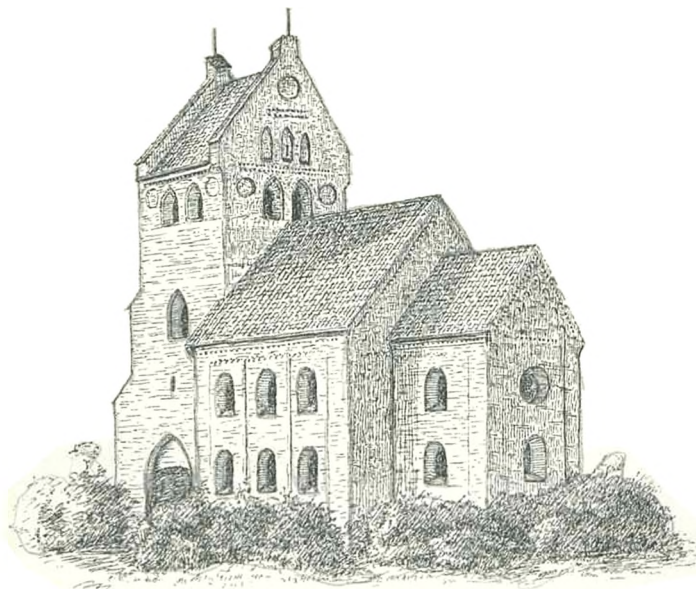

LEDØJE KIRKE 1863.

Rundbuer i Skibets østlige Væg, det meste af Korets Vægge, og endelig dettes 3 Vinduer (de 2 dog tilmurede).

¹⁾ Tydelige Spor af denne Bygnings Tilværelse ses endnu paa Ydersiden af Skibenes vestre Mur (i Taarnets Underrum, det nuværende Vaabenhus).

Senere har man dog opgivet atter at genopføre Overkirken, og da Korets Hvælving maatte fornyes, blev den nu spidsbuet, hvorhos Vaabehuset vest for Skibet blev nedbrudt for at give Plads til et Taarn, hvis hvælvede Underrum blev en Forøgelse af Kirkens

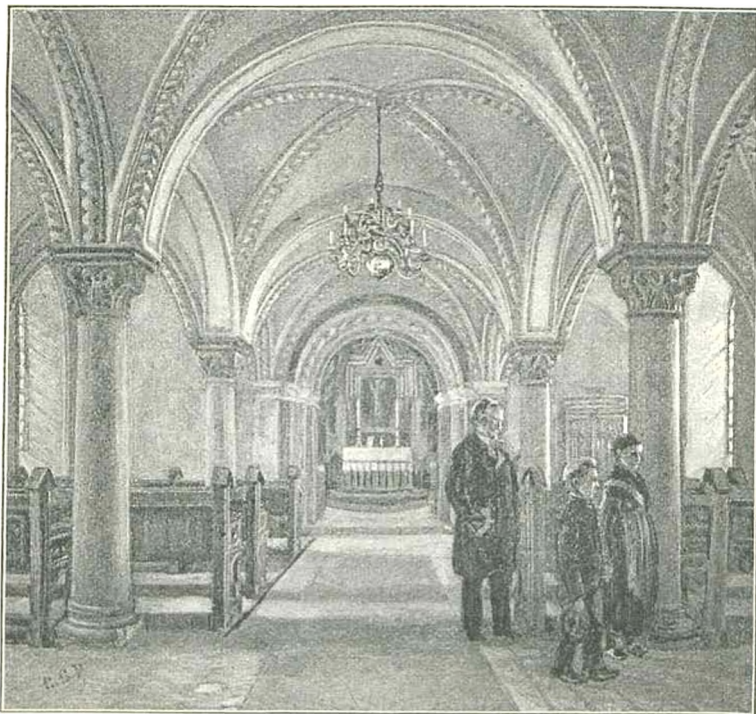

LEDØJE KIRKE 1892.

Rum, med hvilket det blev sat i Forbindelse ved den rundbuede Aabning, der tidligere var Indgang til Underkirken. Samtidig byggedes et nyt Vaabehus med Indgang til Skibet fra Syd, samt et Taarn, 31 Alen højt, i gothisk Stil og med aftrappede Tinder. Selvfølgelig er

hertil bleven benyttet Mursten fra Ruinerne af Ridder-
borgen.

Saaledes er det tilgaaet, at Ledøje Kirke, oprindeligt
bygget i ren romansk Stil, i Tidernes Løb var bleven

UNDERKIRKEN I LEDØJE FØR RESTAURATIONEN.

omdannet og havde faaet den saare forkvalede Skikkelse,
hvori den i Nutiden forefandtes. Set udvendigfra gav
ganske vist de hvidtede Mure, det røde Teglstenstag,
samt Taarnet med de takkede Gavle, den en vis Lighed

med de fleste andre sjællandske Landsbykirker: men Sidevæggenes uforholdsmæssig store Højde¹⁾ og Vinduernes Skikkelse og Stilling i samme, langt nærmere Sokkelen end Gesimsen²⁾, gav den et fortrykt Udseende, og efter at Hvidtningen 1865 var skrabet af Murene, og disse atter fremtraadte med deres naturlige, mørkerøde graaagtige Farve, tillige et skummelt Udseende. Traadte man ind i Kirken, forbavsedes man over dens skønne Former og ædle Stil, men følte sig samtidig trykket, navnlig af dens Lavhed, dens Mangel paa harmonisk Hele og arkitektonisk Indtryk.

Det synes, at man først i indeværende Aarhundrede har faaet Øjet opladt for Skønhederne ved Ledøje Kirke. Dette, der vel nærmest skyldes Arkitekten M. G. B. Bindsbøll,³⁾ førte til, at der ved fremtidige Restaurationer blev gjort alt for at bevare Kirkens arkitektoniske Skønhed, ligesom der nu stedse med Redebonhed blev anvist Midler til dens indre Udstyr og Forskønnelse. 1837 blev saaledes den gamle Altermaleri med Billedhuggerarbejde borttaget og erstattet med et Altermaleri, en af Prof. C. A. Jensen udført Kopi af Rubens „Kristus paa Korset“ indfattet i Egetræes Ramme med Statuetter (Gibs) af Apostlene Peter, Johannes, Matthæus og Paulus, alt efter Tegning af Prof. Bindsbøll. 1847—48 blev Koret malet al fresco af Hilcker:

¹⁾ Fra neden til Gesimsens Overkant 8 $\frac{1}{2}$ Alen.

²⁾ Vinduerne vare blevne spidsbuede, 1 Al. 21 Tom brede, 2 Al. 16 Tom. høje, og kun 2 Al. 16 Tom. over Grunden.

³⁾ Født i Ledøje Præstegaard $\frac{3}{4}$ 1800.

OVERKIRKEN I LEDØJE.

UNDERKIRKEN I LEDØJE.

Buerne og Ribberne med Vinløvkrandse, og i Hvælvingerne 4 Medaillons af de 4 Evangelister paa blaa, stjernefyldt Grund. Senere prydedes Alteret med en Bronzeafstøbning af Kristus paa Korset (efter Prof. Jerichau), og i 1865 bleve de gamle lukkede Kirkestole borttagne og erstattede med de nuværende aabne; samtidig blev den gamle Prædikestol med Inscriptionen: „1616 da M. Herman Nicolaisen var Prof. Hebr. Lingvæ“ ombyttet med en ny af temmelig uanseelig Form, ligesom Vindeltrappen mellem Over- og Underkirken tilmuredes.

Kirkens Mure havde imidlertid lidt meget af Fugtighed, og for at raade Bod derpaa blev der foretaget Afgravning om Grunden. Dette Arbejde truede imidlertid med at blive skæbnesvangert for den ældgamle Kirke, idet dens Fundamenter derved bleve saaledes svækkede, at Korets Mure gave efter for Vægten af Hvælvingerne, der tillige med Korbuerne sloge Revner og truede med at styrte sammen. Efterat Forholdene vare tagne under Overvejelse, bestemte man sig til grundigt at restaurere Kirken og føre den tilbage til den gamle oprindelige Skikkelse. De dertil fornødne Midler ¹⁾ bleve med Rigsdagens Samtykke afholdte af Universitetets Særformue, og Arbejdet tog derefter i Foraaret 1887 sin Begyndelse under Ledelse af Prof. H. Storch.

Restaurationen foretoges i Hovedsagen saaledes, at Vaabenhuset borttoges, og den hidtil værende Indgang

¹⁾ c. 64,000 Kr.

derfra til Skibet tilmuredes, medens en ny Indgang dannedes i Taarnet, ligeledes mod Syd. Dernæst styrkedes Bygningens Fundament, Midthvælvingen borttoges, og Koret fik atter en rundbuet Hvælving, hvorhos dets Gulvflade sænkedes i Niveau med Skibets; Vindeltrappen i Skibets sydvestre Hjørne aabnedes atter, og endelig byggedes Overkirken ganske i Lighed med Underkirken, navnlig de indre Murflader med Kridtsten, de ydre med røde, saakaldte Munkesten, hvorhos Midtaabningen, der dannede Forbindelsen med Underkirken, blev omgivet med en Jærnbalustrade. I hele Kirken bleve Vinduerne fornyede (de tilmurede aabnede), og atter førte tilbage til deres oprindelige smalle, rundbuede Form, med Ruder af matfarvet Glas, indfattet som Mosaik i Bly. De gamle Ligstene i Midtgangen anbragtes i Ringmuren om Kirkegaarden, og Kirkens Gulv blev derefter overalt belagt med røde, pressede, smukt udsirede Murstensfliser. Alterbilledet borttoges, som ikke svarende til Kirkens Stil, indfattedes i en anden Ramme og ophængtes i Skibets nordøstre Hjørne paa den østre Mur. Det gamle Alterbord ombyttedes med et nyt af Egetræ, hvorpaa anbragtes et Krusifix, og den tarvelige Prædikestol ombyttedes med en anden mere stilfuld, der erhvervedes fra Skørringe Kirke i Jylland. Kirken er derhos paany smykket med Freskomalerier, saaledes Underkirkens Korhvælving med Medaillons af Frelseren, Johannes Døberen, samt Apostlene Peter og Johannes, samt i Overkirken Bladdekorationer i Kapperne efter Motiv fra Krypten i St. Gereon

i Køl, Midthvælvingen med Medaillons af de 4 Evangelisters Symboler, og over Indgangen Universitetets Fornyer, Christian III., i Kroningsdragt. — Den gamle, 8 armede Lysekroner blev anbragt i Aabningen mellem Over- og Underkirken, medens hvert af de andre Hvælvingfag forsynedes med ny, mindre

CHRISTIAN III I KRONINGSDRAGT.
Dekoration over Indgangen til Overkirken.

Lysekroner. I Overkirkens Skibs nordvestre Hjørne blev et nyt Orgel anbragt, og i Taarnet blev opstillet Kirkens Varmeapparat.

Kirkens Taarn var, som alt anført, først i en senere Tid vedføjet Kirken, og dertil opført i en hel anden, langt fra antik Stil. Ved dets Restauration havde

man nærmest for Øje at gengive det i en saadan Skikkelse at det noget nær dannede et harmonisk Hele med den øvrige Kirkebygning, medens man dog gennemgaaende beholdt den oprindelige Spidsbuestil. Da Kirkens Skib og Kor vare højnede, maatte ogsaa Taarnet forhøjes fra 31 til 40 Alen. De takkede Gavle maatte vige for Taggavle med kun een Kam i Spidsen, hvorimod de oprindelige blændede, spidsbuede og runde Fordybninger, der prydede Ydermuren, bibeholdtes. Indvendig indrettedes i Taarnet Vaabenhus, idet Hvælvingen borttoges og erstattedes med et Træloft med smukke Felter, anbragt i større Højde, saaledes at der derfra ikke alene blev Indgang til Underkirken, men ogsaa ad en Trappe til Overkirken. Som Indgang til Vaabenhuset byggedes en spidsbuet Portal mod Syd i Taarnbygningen.

Formaalet med Restaurationen af Ledøje Kirke var at gengive Menigheden en Kirke, og at gengive den i den gamle Dobbeltkirkes oprindelige Form. Denne dobbelte Opgave er løst paa en smuk og tiltalende Maade, og Ledøje Kirke staar nu som et enestaaende, og som et af de mærkværdigste Mindesmærker i Norden om Middelalderens kirkelige Bygningskunst.

Vasa sacra og Inventarium med Inscriptioner.

Alteret er af Egetræ, stilfuldt dekoreret, og med følgende Inscriptioner: „Se det Guds Lam, som bærer Verdens Synd. Joh. 1, 29.“ og: „Han er bleven os Visdom fra Gud og Retfærdighed. 1 Cor. 1, 30.“ Alterklædet lader

Alterets Forside fri, men dækker delvis Siderne. Paa Alteret staa tvende Malmstager og et i Træ udskaaet Krucifix.

Alterkarrene ere: 1, En Sølv-Vinkande i gotisk Stil med Inscription: „Til Ledøje Kirke fra Universitetet 1862.“ 2, En sølvforgylt Kalk; paa Foden ciceleret: „J.H.E.S.V.S.“, og et paasat Krusifix. Den er af stor Ælde, og menes oprindelig at være en Gave fra Roskilde Domkirke. — 3, En Oblatæske af Sølv, indvendig forgyldt, og med Inscription paa Bunden: „Johannes Jensøn Birckerod — Karen Margrethe Handsdaatter Hemmer — Anno 1712.“ — 4, Tvende Sølv-tallerkener. — 5, En lille Kalk i Fouteral med Oblat- og Vinbeholder, samt Tallerken. Paa Kalken følgende Inscription: „I. H. E. S. V. S.“ og „V. S. V. I. — E. C. C. L. E. S. I. A. R. V. M. — S. M. Ø. R. V. M. — E. T. — L. E. D. Ø. F. — Anno 1640.“¹⁾

Døbefonten staar ved Skibets østre Væg, til Venstre for Indgangen til Koret. Den bestaar af en Kumme af Granit, 1½ Alen høj, hvori et Bækken af Messing, i hvis Midte Mariæ Bebudelse, og paa Randen Hjorte, forfulgte af Hunde, alt i Relief, samt en flere Gange gentagen Inscription: „B. A. I. E. W. + S. E. N. B.“

Prædikestolen staar ved Skibets østre Væg til Højre for Indgangen til Koret. Den er erhvervet fra Skørringe Kirke i Jylland og har følgende Inscription: „S. I. — D. E. V. S. — P. R. O. N. O. B. I. S. — Q. V. I. S. —

¹⁾ Til Brug for Smorum og Ledøje Kirker. Aar 1640.

C. O. N. T. R. A. — N. O. S. — I. N. — R. O. M. A. N. E. —
8. — Anno 1581.“¹⁾

Det gamle Alter, der midlertidig er anbragt i Overkirken, er af Egetræ og fra 1616, „da Magister Hermann Nicolaisen var Professor i det Hebraiske Sprog, og Otto Johannes Kirkens Præst.“

Til Kirken hører en Bibel i Folio fra Christian IV's Tid, udstyret med Træsnit, og Bindet rigt prydet med Metalbeslag.

I Skibets Midthvælvingsfag hænger en 8 armet Malm-Lysekrone, skænket Kirken 1653 af „Herisfogit Knud Vorm og Hustru Karen Bendsdotter.“

I Taarnet tvende Klokker. Den lille Klokke har følgende Indskrift: „× × × × + n n n n (v ?) n n n n + m (eller in) m m m m m m m n m + p p p p p p + r r r + q q q q + a a a a*.“ — Den store Klokke har følgende Indskrift: „MEFECIT — MICHAEL — CARL — TROSCHEL — HAFNLÆ -- Ano. 1755. — SOLI — DEO — GLORIA.“²⁾

Begravelser i Kirken.

I Koret skal ved tidligere Restaurationer være fundet Spor af en muret Begravelse.

I Taarnet havde Byfoged i København Frideric Eisenberg (Isenborg) ladet indrette muret Begravelse for sig og Hustru Anna Davidsdaatter og deres

¹⁾ Er Gud for os, hvo er da mod os. Rom. 8.

²⁾ Michael Carl Troschel har dannet mig. — Aar 1755. — Gud alene Æren.

Familie. 1715 var endnu intet Lig indsat i denne Begravelse, der da blev „stedet og fæsted af Justitsraad Reitzer ved samtlige Professorenes som Eier, til Madame Thale Friborg, hendes Kiereste og Arvinger, saaledes at naar Graven blev aabnet og noget Liig der nedkom, skulde der gives til Kirchens Patron 4 Rixdr., og dersom intet Liig nedkom inden 20 Aar vare forbi, skulle der og gives til Kirchens Patron 4 Rixdr.“ — Madame Friborg var en Datter af Fr. Eisenberg og gift med Regimentskvartermester Friborg. — 1750 blev Madame Friborg jordet i sin aabne Begravelse; 1765 blev Jomfru Kirstine Maria Friborg jordet i samme Begravelse.¹⁾ Nedgangen til Begravelsen var gjennem en Lem, der imidlertid 1805 fandtes brøstfæddig, hvorfor Begravelsen beordredes fyldt og Gulvet belagt med Mursten.

I Skibets sydøstlige Hjørne, hvor Prædikestolen tidligere havde Plads, fandtes ved Restaurationen Spor af en muret Begravelse; rimeligvis Dr. Boetius's eller Bo Olsens Grav (Præst her 1564—99), da en Sten med Inscription ham vedrørende tidligere har været at finde i Kirkens Ydermur udfor Prædikestolen.

Paa Skibets søndre Væg var tidligere ophængt to Faner, under hvilke to svenske Officerer, faldne ved Københavns Belejring 1659—60 vare jordede. En Antegnelse i Kirkebogen gengiver Inscriptionen paa den ene Fane saaledes: Paa første Side: „Här ligger begrafwen H. Kunglige Mayst. til Sverige vår aldrenådigste

¹⁾ Kirkebog A. pag. 256.

Konungs och Herres tro Man och fordom wälbestalter Ritmestare för et Compani Finsk Cavalleri under Afwerstens Wälb: Her Johan Gallés Regimente, den Ädle och Wälb: Axel Liustra til Mänsälä¹⁾ och Cappalby, hvilken i Herranom afsomnade i Legret i Københafvn den 5 Marty Anno 1660.“ Paa den anden Side: „Psal. 116, v. 7. 8. 9. Wår nu atter tilfrids min Siäl, ty Herren gør dig got, ty du haffwer uttaget mina Siäl uta Døden om, mina Øgna ifrå Farar, min Foot ifrå Fald Jag wil wandre for Herranom uti the Lefwandis Lande. — Apoc. 14, v. 13. Salige äre the Døde, som i Herranom döo härefter, ja Ånden säger at the skola hwila sig ifra Arbete.“ — Ved Restaurationen 1855 bleve Fanerne, hvoraf da kun Stængerne med de spydførmige Metalspidser vare tilbage, borttagne og afhændede til en bekendt Kuriositetssamling paa Vesterbro.

I Skibets Gang, lige for Indgangen fra det tidligere Vaabenhus, laa en Ligsten med følgende Inscription: I Midten: „Hæderlige og vellærde Christen Lars-søn Jetsmarck, kaldet til Sognedegn for disse Menigheder Aar 1721 d. 17 May. Henkaldet i Herren Aar 1744 d. 5 Februar i sit Alders 60 Aar udi 2 Ægteskab. Hans Støv her nedlagt til en ærefuld Opstandelse.“ I Rammen: „Ser til de gamle Slecter, de vidner, at hver, der troede paa Herren, icke er blefwen bescæmmet, fordi Herren er miskundelig og barmhiertig og forlader Syndere og frelser i Nøds Tid. — Syrak. —“ I Hjørnerne

¹⁾ Mänsälä ligger faa Mil Nord for Borgå i Finland.

de 4 Evangelisters Symboler; imellem dem følgende Vers, det første foroven, det andet forneden:

Det vaar min trøst i al min nød, jeg lide i Verden here,
Jeg viste efter denne Død det evige lief at were.

Thi will jeg icke fryckte mig for Dødens skarpe Piile,
Christus mit lieff er visselig, hos hannem faar jeg Hvile.“

I Skibets Gang mellem Pillerne laa en Ligsten med Medaillons (de 4 Evangelister) og med følgende Inscription: „Her under ligger begrafven erlig, actbar och velforstandig nu salig Mand Knud Vorm, forstum Herridsfogit udi Smørum och Oelstykke Herreder udi 34 Aar, som boede udi Ledøe och salig hensofvede udi Herren den 14. Maii 1667 udi sin Alders 78 Aar, med sin kiære Hustru, erlig och gudfryctig Qvinde Kirsten Niels Daater, som for hannem hensof Maartensdag 1640. Disligeste den erlig dyderig och gudfryctig Qvinde Karen Bentsdaater som lefvede med hannem et erligt och kierligt Æctescab udi 24 Aar och døde d... Anno 16.. udi sin Alders .. Aar.— Gud gifve dennem med alle troende Christne en glædelig och ærefuld Opstandelse paa den yderste Dag.

I Skibets Gang nærmest Koret laa et yderst simpelt Mindesmærke af kvadratisk Form, hver Side 34 Tom., sammensat af 4 kvadratiske Stene og med Inscriptionen: „H.W.—K.W.—Anno 1767.—“ Her har formentlig været nedlagt Hendrick Weldingh, Købmand, Søn af Chr. Weldingh til Edelgave, og Svoger til Præsten Jaco-

bæus. Dette Mindesmærke er ved en tidligere Restauration sporløst forsvundet.

I Kordøren laa paa tvers en Ligsten med latinsk Inscription af følgende Indhold: „Hr. Otto Johannes Hafn, Præst for den herværende og Smørum Menigheder og Provst for Smørum og Lille Herreder, en Mand, udmærket ved Dannelselse og rene Sæder, Fader til 4 Sønner og 4 Døtre, hensov fromt i Forløseren Jesus Christus i det Herrens Aar 1638, d. 15 August, 67 Aar gammel i sit Embedes 39te Aar, i sit Provsteembedes 22de Aar, og venter her i sin Grav Legemets herlige Opstandelse. — De som opdrage mange til Retfærdighed, de skulle skinne som Stjerner i al Evighed. Dan. XII.“ — I Stenens Hjørner findes de 4 Evangelisters Symboler, og i Rammen en latinsk Inscription af følgende Indhold: „Dine Døde skulle leve og opstaa med mit Legeme; vaagner op og jubler, I, som bo i Støvet! Jes. XXVI.“

Udvendig i Taarnmuren mod Syd har Biskop S. Cl. Bindesbøll ladet indmure en simpel Granitsten med følgende Inscription: „Herudfor jordedes Præsten Jens Bindesbøll d. 24. Juli 1830. Ved hans højre Side hviler hans første Hustru Karen Johanne; ved hans venstre jordedes hans anden Hustru Margrete 1832. Præsten og Digteren C. J. Boye besang ham i et sanddru Digt. — Velsignet være hans Minde. —

Personalhistoriske Optægnelser.

(Kilder foruden de nedenfor citerede: Sognekaldets Embedsbøger; Smørum Herreds gejstlige Justits- og Skifteprotokoller; Smørum Herreds Thingbøger (1624—1790); Vibergs Præstehistorie; Elvius's Præstehistorie.)

Kirkelige Forhold i Pastoratet for Reformationen.

Ledøje og Smørum Sogne udgjorde indtil henimod Reformationen hvert for sig et Pastorat med Præstegaard i hvert af Sognene. Men medens Præstegaarden i Smørum vistnok oprindelig er funderet ved det derværende hedenske Hovs (Gudehus) Jordtilliggende, have de tidligste Præster i Ledøje vel egentlig kun nærmest været Gaardkapellaner (ligesom Kirken oprindelig var en saakaldet Gaardkirke og ikke en Sognekirke), og som saadanne hovedsagelig været lønnede af Ridderen paa Ledøje Slot, have de end havt andre Indtægter i Tidepenge, Redsel o. s. v., af de under Herskabet hørende Bønder, som det maatte blive forundt at søge Kirken. Først, da Ridderborgen sank i Grus, er Kirken bleven Sognekirke og Præsten Sognepræst. Som saadan er der bleven ham en Gaard i Byen udvist til Præstegaard, til hvis Udbedring han har faaet Materialier udvist fra Ruinerne af Ridderborgen. ¹⁾

Først kort før Reformationen forenedes begge Sogne til eet Pastorat. Den ²/₁₂ 1522 oprettede nemlig Bisp

¹⁾ Ved Ombygning af Ledøje Præstegaard i 1891 fandtes i Grunden Munkesten. hvoraf nogle smukt profilerede.

Lage Urne et Kannikepræbende ved Frue Kirke i København, hvortil han henlagde Kirkeindtægterne af Smørum og Ledøje Sogne. Præbendets Indehaver skulde have en akademisk Grad i Theologien eller i Kirkeretten og holde Forelæsniger ved Universitetet, samt prædike for Folket og bede til Gud for Bispen.¹⁾ Til Varetagelse af den kirkelige Tjeneste i Ledøje og Smørum maatte han lønne en Vikar eller Kapellan, der fik Bopæl i Ledøje. Bispens Hensigt hermed var at søge erstattet det Tab, Katholicismen havde lidt ved Poul Eliesens Bortgang som Læsemester ved Universitetet og ved dette at aabne Plads for en slagfærdig og paalidelig Modstander af Protestantismen.

Indehaver af dette Kanonikat blev Mester Mathies Pedersen, en lærd Mand, høit skattet af Katholikerne. Alt 1510 havde han været Universitetets Rektor, og 1521—27 var han dets Vicekansler. I den ny Universitetsfundats, udstedt efter Reformationen, nævnes blandt „forrige Universitets Gods og Bønder“ „Smørum Kirke med Sognepræstens Annexgaard, som svarer 1 Pund Byg og 1 Pund Rug,“ ligesom der siges: Smørumme og Ledøffue Kircker skal være henfaldne til Universitetet efter Mag. Mads, Kannik udi København, hans Død. Af Præstegaarden udi Smørumme svares aarligē 2 Pund Byg og 1/2 Pund Rug. — Hans Skræddere 1/2 Pund Byg. — Peder Skræddere 1/2 Pund Byg og 1/2

¹⁾ Rørdam: Kbh. Universitets Hist. I, 19; III, 126—7. — Kirkehist. Sml. III, 64. —

Pund Rug.“¹⁾ Heraf fremgaar, at Mester Mathies Pedersen vedblivende har nydt de kirkelige Indtægter fra Smørum og Ledøje, endog efter Reformationen, til sin Død 1543. Gudstjenesten i Kirken lod han besøge ved en Kapellan ved Navn Niels. Mester Mathies og Kapellan Niels vare blandt de katholsksindede Kanniker og Prælater, der 1543 bleve indstævnedes til Møde i Roskilde, hvor Universitetets theologiske Professorer efter Kongens Befaling skulde forsøge at bringe de vildfarne paa rette Vej. Det, der særlig ankedes over, var, at de afholdt sig fra Nadveren, idet de erklærede, at de afvege i Læren herom, ligesom de hemmelig om Natten samledes til Messe i Husene, ja, Mester Mathies og Niels havde endog om Natten læst Messe i Ledøje Overkirke.²⁾ Hans Tausen og Bugenhagen havde tidligere gjort Forsøg paa at omvende Mester Mathies, men kun med det Resultat, at han tilsyneladende gav efter og tav stille, men ellers blev den han var. Forhandlingerne i 1543 overværedes af selve Kongen; her vare Mester Mathies og Hr. Niels de af det katholske Parti, der længst holdt ud. Til sidst maatte de dog give efter, men Mester Mathies erklærede, at det kun skete nødtvungent. Han døde strax efter 1543.

Knardrup Kloster med tilliggende blev ved Reformationen ¹⁰/₆ 1539 skænket til det fornyede Universitet, som efter Mathies Pedersens Død henlagde Præste-

¹⁾ Kragh og Stephanus: Chr. III.s Historie.

²⁾ Tradition fra Stedet.

gaarden, Annexgaarden, og de tvende Bøndergaarde i Smørum samt Smørum og Ledøje Kirker under Klosterets Administration, hvorfor Indtægten heraf opføres paa det ældste Knardrupske Regnskab (1547—49) tilligemed Afgiften — Pens — af Ledøje Præstegaard (ij pd. byg, x lamb, xx giies). D. $\frac{7}{7}$ 1561 erhvervede Kongen Knardrup Kloster med underliggende Gods mod Vederlag til Universitetet af St. Clara Klosters Gods i Roskilde.¹⁾ Jordegodset i Smørum gik saaledes over fra Universitetets til Kongens Besiddelse; kun Kirkerne i Smørum og Ledøje, og de disse tilhørende Jorder, beliggende henholdsvis paa Smørum og Værløse Marker, samt Afgiften af Ledøje Præstegaard vedblev Universitetet at beholde.

Sognepræsterne til Ledøje-Smørum efter Reformationen.

1. Helias eller Elias Olsen (1544—1564), en Munk, der havde antaget den lutherske Lære, blev kaldet til Præst her d. $\frac{29}{11}$ 1544. Han døde her 1564.

2. Dr. Boetius eller Bo Olsen (1564—1599). En Sten med Antegnelse ham vedrørende, indmuret i Ledøje Kirkes Mur, er forlængst forsvunden. Han døde her $\frac{4}{8}$ 1599 og er formentlig jordet i Ledøje Kirke i Skibets sydøstlige Hjørne (under Prædikestolen).

3. Otto Johannes Haffn (1600—1638), født 1571, var Medhjælper hos sin Formand (hvis Svigersøn han blev), da han først i Aaret 1600 blev Sognepræst her;

¹⁾ L. Laursen: Kronens Skøder.

1616 blev han tillige Provst for Smørum og Lille Herreder; han døde $^{15}/_8$ 1638, 67 Aar gl. — Han havde i Fæste en af Kongens Gaarde, i hvis Jord kunde saas aarlig: „Rugh iij pund, Biug iij pund; Haffr. viii tr.; kand aufle høe v læs; Mosehøe iij læs.“ Hans Hustru Karen døde c. 1642. Han efterlod sig 4 Sønner og 4 Døttre, af hvilke Hr. Bo var død før 1642, efterladende sig en Datter Anne; Hr. Hans var Sognepræst i Tømmerup ved Kallundborg; Appolone g. m. Hr. Jacob Nielsen i Roskilde; Birgitte g. m. Anders Tommesøn i Holbæk; Margrete g. m. Frederich Lilliendahl Bardscher i Slangerup, og Anne g. m. Hr. Christopher Hansen, Sognepræst i Ledøje.

4. Christopher Hansen Balderup (1638—1679), født i Balderup, hvor Faderen Hans Christophersen København endnu 1535 var Kap. p. p. hos Spr. Torben Jensen (Hustru Salome Mielkorsdatter) og gift med dennes Datter Anne Torbensdatter. Christopher H. blev 1636 Kap. p. p. hos Otto Joh. Haffn og efter dennes Død Sognepræst her og gift med Datteren Anne Ottisdatter, der døde 1676. — Selv døde han 1679. — Han var en rig Mand, og i hans Bo fandtes af Sølvtoj 447 Lod. Han havde en Bondegaard i Fæste og holdt en Besætning af 32 Kreaturer, 32 Faar, 26 Svin og 16 Heste. Hans Bo udbragtes til 9555 Sldr. $2\frac{1}{2}$ Mk. „Til de Fattige har S: Hr. Cristopher lofuet, som Sognens Fattige aarligen skal vinde Renden af, Capitalen altid hos Sognepræsten skal blifue bestaaendis,

— Pengene 100 Sldr.“ ¹⁾. Christopher H. efterlod sig 7 Børn, af hvilke Torben Christophersen Lidø blev Spr. til Herstederne og Provst; Otto, Spr. til Ledøje-Smørum; Jens, Kollega i den kgl. Skole i Frederiksborg; Salome, g. m. Mag. Laurits Meulengracht, Spr. til Slangerup; Anne, g. m. Mag. Christian Langemarck, Spr. til Sengeløse; Sidse, g. m. Jørgen Meulengracht, Raadmand i Slangerup, og Sophie. — I Familien gik i Arv (til den ældste Søn Torben) en Filigrans Guldring med Aarstal 1520; den stammede fra en „Tømmermand, hvis Søn var den første lutherske Præst, som prædikede i Brøndby Kirke.“

5. Otto Christophersen (1679—1719), født i Ledøje 1644, Student fra Roskilde 1664, Kapellan hos Faderen 1670, og efter dennes Død Sognepræst her 1679. Han døde 1719; hans Hustru Margrethe døde 1716. Af hans Børn var Christopher Ottosen Lidø Spr. i Strø; Hans Ottosen Proviantsforvalter i København; Anne Ottisd. g. m. Christian Bertelsen Bartholin, Spr. til Gladsaxe, og Karen Ottisd. g. m. Christian Weldingh til Edelgave. — O. Christophersen overtog ligeledes i Fæste den Gaard, Faderen havde besiddet. I hans Embedstid formindskedes Embedets Indtægter ikke ukendeligt, idet Edelgave ved kgl. Benaadningsbrev af ²⁹/₃ 1682 ophøjedes til fri Sædegaard, og som saadan derfor i Fremtiden vilde være at forskaane for Tiende.

¹⁾ Dette Legat er tabt, sandsynligvis i den senere Præsts, Dr. Leths Tid.

Da han desuagtet vedblev at prætere denne, udstedtes $^{25}/_{10}$ 1684 et nyt aabent Brev, hvori bekræftedes, at Edelgave i Fremtiden skulde regnes lig med andre Hoved- og Sædegaarde. Han synes iøvrigt at have været en ret velhavende Mand. I Skiftet efter hans Død opgaves Offeret i hans Dødsaar (første Halvdel af 1719) saaledes: Juleoffer: 31 Sldr. 1 fl 8 β ; Paaskeoffer 30 Sldr. 1 fl 5 β ; Accidentser: 41 Sldr. 2 fl 4 β .

Den $^{1}/_{2}$ 1713 var Dr. Hans Bartholin, summus theologus, af Frederik IV. benificeret med det første ledige Præstekald, hvortil Universitetet havde Kaldsret, og dette blev Ledøje-Smørum efter O. Christophersens Død 1719. Han oppebar Præsteembedets Indtægter, men maatte lønne en residerende Kapellan til dets Betjening. Som saadanne vare de 3 efterfølgende Præster.

6. Hans Rasmussen Schnabel (1719-1724), født 1685 i Vemmeløv, blev Student 1705, Kandidat 1709, Kap. p. p. hos O. Christophersen 1717, og efter dennes Død res. Kapellan her $^{15}/_{6}$ 1719. Den $^{9}/_{5}$ 1724 blev han Spr. til Vemmeløv, hvor han døde $^{25}/_{11}$ 1730.

7. Hans Ottesen Leth, (1724-1730), født i Bergen 1682, Student derfra 1702, Kandidat 1717, res. Kap. til Ledøje-Smørum 1724. — Han bortforpantede Præstegaardsjorden til Major Carl v. Mehren for en aarlig Afgift af $22^{1}/_{2}$ Sldr., samt til Dr. Bartholin aarlig 7 Tdr. Rug, 8 Tdr. Byg, 2 Læs Halm og 2 Læs Tørv, samt i Brandkontingent 2 Rdl. Af Haven skulde Majoren svare 1 Td. Frugt, og desuden holde Præstens Hest paa Foder og Græs, samt holde Bytyr. Endelig fæstede

Majoren ogsaa Ledøje Præstetiende mod en aarlig Afgift af 16 Pund Byg. Gentagne Gange klagedes over forskellige Uordener ved Gudstjenesten, foranledigede af Dr. Leth, hvilket havde til Følge, at han af en nedsat Provsteret fradømtes sit Embede. Utvivlsomt led Dr. Leth af Sindssygdом, næret ved Bekymringer for det daglige Udkomme, idet han maatte afgive den største Del af Embedets Indtægter, dels som Pens, og dels navnlig som Afgift til Dr. Bartholin. Om hans senere Skæbne beretter et Sagn fra Ledøje, optegnet i Ministerialbogen, at han tilsidst som forrykt kom paa Lade-gaarden, hvor han, efter at have myrdet et Menneske, blev henrettet.

8. Nicolaus Jacobsen Holm blev ansat her i April 1731, men var her kun, formedelst Dr. Bartholins snart paafølgende Død, til Pintse s. A.

9. Johan Adolph Holgersen Jacobæus (1731—1772)¹⁾, født i København $12/5$ 1698, var en Søn af Justitsraad, Dr. & Prof. med. Holger Jacobæus og Hustru Anna Margrete Bartholin, en Datter af Dr. Th. Bartholin. Forældrene døde i hans tidlige Barndom, hvorfor han opdroges hos forskellige af sin Slægt indtil han 1710 kom i Sorø Skole, hvorfra han 1716 blev Student, og tog derefter 1720 theol. Embedsexamen. Næste Aar begav han sig paa Udenlandsrejse, besøgte Holland og England, hvor han særlig studerede Medicin, Anatomi og Botanik, og knyttede Forbindelser med flere

¹⁾ Jvf. Kirkehist. Sml. III. R. 2, 631.

af Datidens berømteste Lærde (bl. a. Newton), hos hvem han nød stor Anseelse. 1726 rejste han til Paris, var der Prosektor i Anatomi hos Dr. Vinsløv, samtidig med at han om Natten øvede Jordemoderkunsten hos en stor Mester i denne Videnskab; 1727 rejste han atter til London, men blev saa kaldt hjem, idet der blev givet ham Haab om et ledigt Professorat i Lægevidenskaben. Ved sin Hjemkomst fandt han imidlertid Professoratet besat med en jydsk Præst, hvorfor han atter 1728 begav sig til England. Her modtog han den sørgelige Efterretning, at hans værdifulde Bibliothek, der navnlig bestod af philosophiske, physiske, botaniske o. a. Værker, samt de righoldige Samlinger, han havde ladet bero i København, vare tabte ved den ulykkelige Ildebrand. 1730 fik han atter fra Frederik IV et bestemt Løfte om et Professorat. Han begav sig nu atter hjem, skrev en Disputats, som han forsvarede, og ventede nu paa Ud nævnelser, men blev saa atter skuffet, idet Fr. IV døde, og de ny Magthavere besatte Professoratet med en anden. Imidlertid var Ledøje-Smørum Sognekald bleven ledigt, og han blev da kaldet til Sognepræst her d. $25/5$ 1731 og tiltraadte Embedet $19/8$ s. A. — Saaledes føjede det sig, at en Mand, der i Udlandet havde vundet sig et Navn som Videnskabsmand og Læge, skulde drage ind i Ledøje Præstegaard for fremtidig at virke som Sjælesørger for disse Menigheder. Som Præst har han utvivlsomt taget bestemt Afstand fra den da raadende Pietisme. — Den $19/2$ 1733 blev han paa Edalgave viet til Chr. Weldinghs ældste Datter Regine Magdalene.

Jacobæus døde i Ledøje d. $\frac{9}{8}$ 1772; hans Hustru d. $\frac{15}{6}$ 1782. Af deres Børn døde 3 i en meget tidlig Alder; de øvrige vare: Holger, f. $\frac{16}{10}$ 1733; Christian, f. 1735; Anne Margrethe, f. 1738, g. 1759 med Forvalter Hans Albert v. Erden; Thomas, f. 1740; Henrik, f. 1743; Vibeke Margrete, f. 1744; Else Magdalene Bartholine, f. 1746, g. 1763 med Nicolai Knub, Spr. til Gjern; Cathrine Christiane, f. 1747, g. 1766 med Jørgen Serup.

10. Jørgen Ottesen Grundtvig (1772—1787). født paa Sejerø $\frac{10}{3}$ 1733, Søn af Otto Jørgensen Grundtvig og Hustru Marie Elisabeth Lauenstein; blev Student fra Roskilde 1750; Kandidat 1754; Kapellan p. p. til Vallekilde-Hørve 1758; Spr. til Sejrø 1760; Spr. til Ledøje-Smørum d. $\frac{24}{9}$ 1772. Han var besvogret med Biskop Balle, idet Søsteren Frederikke Severine Ottosd. Gr. var Balles Hustru; han var Farbroder til N. F. S. Grundtvig. I sine sidste Aar fortrædigedes han ved Stridigheder med Ledøje Bymænd, foranledigede ved, at han ved Udskiftningen bestemt vilde hævde Embedets Tarv. Han var i Besiddelse af stor fysisk Styrke, hvilket kom ham til Gode, da en Bonde en Dag paa Vejen fra Kirken søgte at yppe Kiv med ham angaaende et Tørveskifte. Præsten søgte at tale Bonden til Rette, men da det var forgæves, kastede han udenfor Præstegaardens Port sit Ornat med de Ord: „Der ligger Præsten, men her staa Manden; hvad vil du mig saa?“ hvorpaa Bonden tog Flugten. Han vedblev at staa paa spændt Fod med Menigheden i Led-

øje, og blev derfor efter egen Begæring efter sin Død d. $\frac{9}{8}$ 1787 stedt til Hvile i Smørum Kirke, hvor han blev jordet ved Opgangen til Koret. 1760 ægtede Gr. Ulrikke Eleonora Ammundin, der døde 1771. Deres Børn vare: Otto Krabbe, f. 1761, var stud. theol.; Amos Ammundin, f. 1762, var Hørkræmmer; Søren, f. 1766, var Spr. til Nørresnede—Ejstrup; Johan Isak, f. 1768, var Købmd.; Hans, f. 1769, var Spr. til Toksværd; Antoinette Ulrikka, f. 1764, gift 1783 med Erik Olsen, Kapellan til Vartov Kirke, senere Spr. til Storøen i Bergens Stift; Caroline Ulrikka, f. 1767; Anna Conradine, f. 1770. Den $\frac{29}{9}$ 1772 ægtede han i Vallekilde Magdalene Anne Marie Fleischer, der efter hans Død flyttede til et Enkesæde i Valensbæk, hvor hun døde 1792. Deres Børn vare: Balthasar Fleischer, f. 1775, og Ulrikka Eleonore Ammundine, f. 1776.

11. Knud Andersen Bredenberg (1787—1797), født i Holbæk 1743; Student fra Herlufsholm 1759; Kandidat 1765; Magister 1773; blev 1772 Spr. til Rorup-Glim, samt Provst for Ramsø Herred, og $\frac{19}{10}$ 1787 Spr. til Ledøje-Smørum. Han overtog i Arv fra Formanden paa Embedets Vegne en Del af Stridighederne fra Udskiftningstiden (bl. a. om Fiskeriet i Lille Sø), hvilke dog synes at være afviklede tilfredsstillende. 1772 ægtede han Cathrine Magdalene Marcusdatter Wøldike, Datter af Prof. theol. Marcus W. Hun døde i København 1789. Bredenberg døde d. $\frac{30}{4}$ 1797 Kl. $8\frac{1}{2}$ under Gudstjenesten i Ledøje Kirke. Hans

Børn vare: Ingeborg, gift med Købm. Sidenius i Maribo, og Andrea, død ugift.

12. Jens Bindsbøll (1797–1830), født $13/3$ 1756 i Aastrup paa Falster, Søn af Degnen Christen Jensen Bindsbøll og Hustru Birgitte Marie Krag; blev Student fra Odense 1778; Kandidat 1787; Præst til Bringstrup og Sigersted 1788, og s. A. gift med Karen Johanne Hornemann af Marstal; blev $23/6$ 1797 Spr. til Ledøje-Smørum. Bindsbøll var meget begavet og kundskabsrig paa de forskelligste Omraader¹⁾, og dertil en stor Ynder af Sang og Musik, og han mindes endnu i Menigheden som en nidkær Præst, der med Varme og Veltalenhed forkyndte Ordet. Det faldt i hans Lod her at skulle gennemføre Lovbestemmelserne af 1802 om Fattigforsørgelsen, der fremkaldte en saa bestemt og alvorlig Modstand i Smørum Sogn, at Øvrigheden maatte lade den væbnede Magt skride ind. Desuagtet stod B. i et smukt, patriarkalsk Forhold ogsaa til Menigheden i Smørum. Han var en dygtig Landmand, og drev foruden Præstegaardens Jorder endnu en Bondegaard i Byen, han havde købt. Hans Hustru Karen Johanne døde 1807. 1814 ægtede han Margrethe Hansdatter, en Bondepige fra Sigersted, der i en Aarrække havde styret hans Hus. Hun vedblev at bære Bondedragt og var af Beboerne højt anset som Præstens Hustru, og blev som saadan af dem, som Skik og Brug da var, i Tiltale kaldt „Mo'er“. Binds-

¹⁾ Jvfr. Kirkeh. S. III. R. 2, 18.

bøll døde $^{19}/_7$ 1830; hans sidste Hustru døde 1832. Kun i første Ægteskab havde han Børn, 6 Sønner og 2 Døtre. Af Sønnerne blev Jacob Hornemann B. Amtsforvalter i Skanderborg; Michal Gottlieb Birchner B. Professor ved Kunstakademiet og berømt Arkitekt; Severin Claudius B. Biskop over Laaland-Falsters Stift, og Hermann Spleth B. Skolelærer. Datteren Birgitte Marie B. blev gift med Seminarieforstander J. E. Wegener paa Jonstrup.

13. Peter Holm Borck (1830—1833), født 1769 i Vordingborg, hvor Faderen var Købmand; blev 1784 Student; 1792 Kandidat; 1798 res. Kap. i Nykøbing p. S.; 1809 Præst for Ude- og Oppesundby; 1810 R. af D.; 1824 Provst, og endelig $^{6}/_{10}$ 1830 Spr. til Ledøje-Smørum. Hans Hustru var Ellen Cæcilia Magdalene Benzon af Gladsaxe. Under Konfirmationshandlingen i Smørum Kirke blev han rørt af et Slag og døde faa Dage efter, d. $^{14}/_4$ 1833. Han efterlod sig 2 Sønner og 1 Datter. Familien Borck nedstammede fra Luther.

14. Christian Plesner (1833—1840), født 1783 i Uldum ved Vejle, hvor Faderen var Præst; blev Student fra Horsens 1801; Kandidat 1804; res. Kap. i Kolding 1814; Spr. til Lyngby og Seminarieforstander 1823; Spr. til Ledøje-Smørum og Provst $^{7}/_6$ 1833; R. af D. 1836. Han døde efter kun 1 Dags Sygdom $^{28}/_3$ 1840. Han havde 1812 ægtet Echardine Christine Meyer af Skjolde, der døde 1854.

15. Peter Daniel Wohnsen (1840—1859), født $^{27}/_8$ 1780 paa St. Croix, hvor Faderen var Apotheker;

blev Student 1798; Kandidat 1805; Adjunkt i Frederiksborg (senere i Ribe) 1806; Overlærer i Randers 1818; Spr. til Kullerup-Vindinge i Fyn 1852 og endelig $17/10$ 1840 Spr. til Ledøje-Smørum. Han døde $16/1$ 1859. 1808 havde han ægtet Sophie Amalie Gieding, der døde 1831. — Fra 1854 havde han til Medhjælpere:

a) Peder Raa, født i Aarhus $10/1$ 1825; Student 1843; Kandidat 1849; var 1851—53 Missionær i Grønland; 1854 Kap. p. p. i Ledøje, og 1856 i Refsnæs; blev 1857 atter Missionær i Grønland, og 1863 Spr. til Jærnved i Ribe St.; entledigedes i Naade 1871. Hans Virksomhed som Missionær og senere som Sognepræst stiller ham i et mindre heldigt Lys, hvilket dog nærmest maa tilskrives en snigende, stedse om sig gribende Sindsygd.

b) Carl Emil Gede, født 1818; Student 1836; Kandidat 1843; Kap. p. p. i Terslev 1850; i Ledøje-Smørum $2/12$ 1854— $11/1$ 1859; blev s. A. Spr. til Kragehund-Funder; 1873 til Viby i Aarhus Stift.

16. Peter Vandet Stockholm (1858—1870), født i Vammen Præstegd. ved Viborg $30/6$ 1802; Student 1821; Kandidat 1825; Adjunkt i Aalborg 1827; Spr. til Hodde-Thistrup i Ribe Stift 1828; til Levring-Horup i Aarhus St. 1836; Provst 1839; Spr. til Ørsted i Randers Amt 1845; R. af D. 1851; Dbmd. 1854, og endelig $1/1$ 1854 Spr. til Ledøje-Smørum. 1829 ægtede han Emilie Henriette Wahl, født i København 1805, død sammesteds 1887. Deres Børn døde som voxne i en yngre Alder paa een nær, nuværende Kunsthandler

J. C. Stockholm i København. Provst Stockholm var højt agtet som ærlig, trofast og uegennyttig, og var almindelig afholdt af de Fattige for sin Gavnildhed. Hans praktiske Dygtighed fik rig Anvendelse saavel her som i hans tidligere Virkekreds. I 15 Aar var han saaledes Medlem af Amdtsraadet, dels for Viborg og dels for Randers Amt, ligesom han var et virksomt Medlem af Ledøje-Smørum Sogneraad. I sine sidste Aar var han Medlem af den af Regeringen nedsatte Kommission angaaende Fattigvæsenets Omordning. I Forening med Biskop Daugaard udgav han en Bibelhistorie, der opnaaede flere Oplag. Han døde $28/3$ 1870.

Som Medhjælper for Provst Stochholm under hans Sygdom blev beskikket

Jørgen Peter Melbye, født $17/11$ 1843; Student 1862; Kandidat 1867; Kap. p. p. til Ledøje-Smørum $12/3$ 1870; til Vollerslev-G. $3/9$ 1870; Kap. p. l. til Dover-Venge 1874; Spr. til Serridslev-Vester Brønderslev 1878; Spr. til Vejle 1884.

17. Aleth Sophus Hansen (1870—1881), født $21/2$ 1817 i Rudkøbing, Søn af Købmd. Chr. Ravn Hansen og Hustru Cathrine Basballe. Han opdroges af en Onkel, Cl. Stage Bøye (hvis Hustru var Søster til hans Moder), og blev af denne i sit 10de Aar anbragt paa Sorø Akademi, hvorfra han blev Student 1835; blev Kandidat 1840 og fik derefter Bolig paa Borchs Kollegium; blev $31/5$ 1845 Skibspræst paa Galathea under dens Jordomsejling 1845—47. Efter i nogen Tid at have virket som Vicar for Dr. Rothe i Vemmeløv blev

han $\frac{5}{8}$ 1848 Katheket i Hjørring; d. $\frac{14}{11}$ 1850 Spr. til Husby i Flensborg Provsti; $\frac{11}{10}$ 1856 Provst for Flensborg Provsti samt de blandede Sogne i Gottorp Provsti; d. $\frac{21}{8}$ 1858 Spr. til Grumtofte, og d. $\frac{19}{11}$ 1860 konst. Provst for hele Gottorp Provsti. D. $\frac{22}{6}$ 1854 valgtes han til Stændersuppleant og mødte som Repræsentant i Stændersalen i Aarene 1855–60. D. $\frac{28}{12}$ 1857 blev han R. af D. — Det var en omfattende og betydningsfuld Virksomhed, Provst Hansen her var kaldet til, og dertil, som en Stilling i et Distrikt med stærke Brydninger mellem tvende Nationaliteter, saare vanskelig at hævde. Uagtet han stod i første Række i Kampen for Danskhedens Sag herovre, lykkedes det ham dog som Præst at vinde sig kristne Venner, selv blandt den tysksindede Del i hans Menigheder i Angel. Hans Virken her fik dog en brat Ende inden den endnu kunde bære nogen egentlig Frugt, idet han umiddelbart efter Danevirkes Rømning blev afsat af de tyske Myndigheder. — I Grumtofte begravede han en Søn paa c. 1 Aar og en Datter paa 17 Aar. — I Februar 1864 tog Provst Hansen Bopæl i København, hvor han sluttede sig til den da begyndende „Indre Missions“ Virksomhed og holdt Forsamlinger i et Lokale i Suhmsgade. Samtidig bestyrede han Embedet som Præst ved Abel Cathrines Stiftelse og Kommunehospitalet til Fordel for Enken efter en af hans Skolekammerater, Pastor Lange. Han foretog derefter en 10 Maaneders Rejse til Italien med sin Familie. Den $\frac{24}{7}$ 1866 blev han Spr. til Ferslev-Vellerup i Horns Herred, hvor-

fra han $^{15}/_3$ 1868 blev kaldet til Kultusminister i Ministeriet Frijs efter Biskop Kierkegaards Afgang. Det lykkedes ham som saadan trods megen Modstand at gennemføre Valgmenighedsloven. Han indgav sin Dimission $^{24}/_9$ 1869 og udnævntes samtidig til Dbmd. I Decbr. s. A. rejste han med sin Familie til Schweiz, hvor han i Marts n. A. maatte jordfæste sin eneste Søn, 17 Aar gl. Den $^{24}/_5$ 1870 blev han Spr. til Ledøje-Smørum. I 1878 foretog han — atter for sin Families Helbrøds Skyld — en 10 Maaneders Udenlandsrejse til Korsika. Paa Grund af tiltagende Svaghed søgte han Afsked som Spr. og entledigedes $^{31}/_{10}$ 1881, hvorefter han tog Bopæl i København. Herfra foretog han 1882 sin fjerde Udenlandsrejse, denne Gang til det sydlige Frankrig, hvor han maatte jordfæste sin yngste Datter, Fru Sigrid Schmidt-Phiseldeck. Provst Hansen henlevede derefter sine sidste Aar i Stilhed i København. Indtil det sidste dvælede hans Tanke stadig ved Sønderjylland og hos hans Menigheder der, og var det end saa, at han i sine sidste Aar noget ændrede sin Opfattelse af de kirkelige og politiske Forhold dersteds, saa følte han sig dog krænket ved Biskop Martensens bekendte Udtalelser om disse Forhold, hvorfor han var med blandt de 59, forhen i Sønderjylland ansatte Præster, der i en Adresse opfordrede Biskoppen til, efter fornyet Overvejelse, om muligt at modificere den af denne udtalte Dom. Juleaften 1889 afgik Provst Hansen ved Døden og jordedes paa Holmens Kirkegaard. Den $^{10}/_6$ 1845 havde han ægtet Caroline Juliette Mu-

derspach, født paa Frederiksværk 1819; hun døde i Ledøje d. $\frac{9}{10}$ 1881. Deres eneste efterlevende Datter, Claudia, er gift med Politidirektør Eugen Petersen i København. — Paa Grund af tiltagende Svaghed maatte Provst Hansen alt fra 1874 have Medhjælpere. Disse vare:

a) Jens Blom, født i Haderslev d. $\frac{11}{6}$ 1859; Student fra Roskilde 1866; Kandidat 1873; Kapellan til Ledøje-Smørum $\frac{9}{9}$ 1874; død i Ledøje $\frac{20}{3}$ 1877. Den $\frac{4}{7}$ 1875 havde han ægtet Camilla Christiansen.

b) Conrad Friedrich Valdemar Schmidt-Phiseldeck, født i Flensborg $\frac{28}{8}$ 1851, hvor Faderen C. O. S.-Ph. da var Spr. ved St. Johannes Kirke (død som Spr. til Brøndshøj 1879). Blev Student 1870; Kandidat 1877; $\frac{15}{10}$ s. A. Kapellan p. p. til Ledøje-Smørum og $\frac{5}{5}$ 1881 Kap. p. l. til Herfølge-Sædder. D. $\frac{14}{9}$ ægtede han i Ramløse i Sverige Provst Hansens Datter Anna Maria Sigrid, født $\frac{29}{2}$ 1856, og tiltraadte strax en Rejse til Sydfrankrig for sin Hustrus Helbreds Skyld. Hun døde der i Arcachon d. $\frac{26}{2}$ 1883. Her kom det hos ham til et aandeligt Gennembrud, der gjorde det til en Samvittighedssag indtil videre. at trække sig tilbage fra præstelig Gerning, hvorfor han søgte Afsked fra Kapellaniet i Herfølge, og efter forskellige Forhandlinger med Biskoppen entledigedes han i Naade d. $\frac{12}{6}$ 1883. Han studerede derefter i Udlandet det kirkelige og theologiske Liv hos Protestanterne i Frankrig og det franske Schweiz og opholdt sig navnlig i Lausanne, hvor han bl. a. hørte Forelæsninger over

Johannes-Evangeliet hos Fr. Godet, og i Paris. Nogle af denne Rejses Resultater ere nedlagte i en Afhandling i „Theologisk Tidsskrift“ 1887–88. Efter omtrent et Aars Fraværelse tog han Ophold i København, og efter 2den Juledag 1884 atter at have bestøget Prædikestolen og derefter fra Tid til anden at have prædiket baade i Hovedstaden og paa Landet, følte han Tiden at være kommen til atter at kunne overtage et Præsteembede, hvorfor han søgte Snodstrup Sognekald, til hvilket han beskikkedes ^{20/5} 1886. D. ^{17/12} 1889 ægtede han Ida Marie Dagmar Andersen, født i København ^{7/6} 1859.

18. Hans Christian Diderik Müller (1882--1886), født i Odense ^{5/9} 1835, Søn af Kasserer ved Fyns Stifts Sparekasse, Kancelliraad H. Müller og Hustru Marie Margrethe Lütken; blev Student fra Odense 1854; Kandidat 1859; foretog s. A. en Udenlandsrejse for, særlig i Schweiz, at gøre sig bekendt med kirkelige Forfatningsforhold, og besøgte samtidig forskellige Anstalter for Fattigpleje samt for Opdragelse og Undervisning; virkede derefter som Privatlærer i København, bl. a. som Medbestyrer af Prof. Bjerings Pigeskole og som Lærer ved Borgerdydsskolen paa Christianshavn. Fra 1866 erholdt han i flere Aar offentlig Understøttelse til kirkehistoriske Studier, og i 1868 assisterede han ved de forberedende Arbejder til Kirkekommissionen. 1869 valgtes han til Folkethingsmand for Odense Amts 4de Kreds (Middelfart). 1870–78 var han Medlem af Kommissionen til Afholdelse af Skolélærerexamen, og

1871 Medlem af Kommissionen angaaende grønlandske Kirke- og Undervisningsforhold. D. $17/7$ 1875 blev han Spr. til Breguinge paa Thorseng, og $21/1$ 1882 Spr. til Ledøje-Smørum. Da dette Embede da var uforholdsvis stærkt bebyrdet, søgte han Forflyttelse og blev 1885 kaldet til Spr. for Herfølge-Sædder. D. $8/9$ 1870 ægtede han Cornelia Maria Noline Frimodt, født $18/9$ 1836, død i Herfølge 1889. D. $21/4$ 1891 ægtede han Ida Bull af København. — Pastor Müller er Forfatter til en Række Skrifter, særlig vedrørende historiske, kirkelige og politiske Forhold, hvoraf her kun skal fremhæves: „Om Stat og Kirke“.

19. Jens Kaspar Verner Valeur (1886—), født i Stavning ved Ringkøbing $18/4$ 1846, Søn af Spr. Johannes M. Valeur; Student fra Aarhus 1864; Kandidat 1871; var 1871—72 paa Borchs Kollegium; 1872—75 Huslærer paa Lerchenborg; blev 1876 ordineret Medhjælper hos Sognepræsten til Hassing-Stagstrup i Thy; 1878 Spr. til Nørup-Randbøl i Ribe Stift, og $29/10$ 1886 Spr. til Ledøje-Smørum. D. $19/5$ 1880 ægtede han Henriette Magdalene Munch.

Degne til Ledøje-Smørum Menigheder.

I en længere Aarrække efter Reformationen var Degnetienden af Pastoratet henlagt under Københavns Skole, hvem det paalaa at lade Degnetjenesten forrette ved saakaldte Løbedegne, d. v. s. skiftevis af ældre Latinskoledisciple. Senere blev det paabudt at tilveje-

bringe Degnebolig, og hertil erhvervedes da et Hus, beliggende øst for Kirken op til Kirkegaardsmuren, hvor nu ligger et Bageri. Degnen blev nu Sædedegn (o: fast Degn), der oppebar Degnetienden i Pastoratet, dog mod at svare til Københavns Skole en aarlig Afgift af 8–10 Rdl. Tienden beløb sig c. 1580 til: af Ledøje 42 Traver Byg, af Smørum 90 Traver Byg. — Den ældste Efterretning, der haves om Ledøje Degnebolig, er en Erklæring af Sognepræsten Otto Christophersen, afgiven 1710, hvori siges, at den „staar paa Kirkens Grund, og at Patronerne for Kirken for at skaffe Degnen Bolig efter Loven købte Bygningerne, som derpaa stode, af den Mand, som derpaa boede, for 40 Rdl.“

Den ældste Degn, hvis Navn kendes, er Jacob Larsen, der anføres 1680; han døde 1689. Maaske er han den første Degn, der levede i den indkøbte Degnebolig. Præsten O. Christophersen siger om ham, at „han formedelst Liderlighed och armod samme Boelig moxen ruinered efterloed“. Han synes at have været en raa og voldsom Person. Han maatte saaledes 1685 møde i Retten med en Skomager, hvem han fra et Baghold havde overfaldet paa Skovlunde Mark. Skomageren kom dog ingen Vej med ham af Mangel paa Bevis. I sine sidste Aar havde han en Substitut Søren Larsen.

Søren Pedersen Høgh (Høeg) var født i Hove, hvorefter han antog sit Tilnavn, og Søn af Gaardmand dersteds Peder Pedersen. Efter at have studeret blev han 1689 Degn i Ledøje og giftede sig med en Gaardmandsdatter derfra, Ane Nielsdatter. 1699 fæstede

han en af Kongens Gaarde, efter at have udkøbt den forarmede Bonde. Gaarden nedbrød han og opbyggede den af ny. — 1702 anlagde Henrik Weldingh til Edelgave Retssag mod ham ved Smørum Herreds Provsteret. Høgh havde nemlig skrevet en „Forening“ mellem Ledøje Bymænd, i hvilken det hed, at den af Ledøje Mænd, „der enten vilde tinge eller tælle (Tienden) med Signr. W., skulde icke være bedre end en Skiælm“. I Retten undskyldte Høgh sig med, at han havde ladet sig overtale, og at det var sket af Ubesindighed og „Hastmodighed“; han bad nu om Forladelse. W. nedlagde imidlertid Paastand, at Høgh efter Lovens Strængighed skulde fradømmes sit Embede, og Sagen derefter henvises til verdslig Ret. Høgh bad nu om Naade, fordi han af Vankundighed og Ubesindighed havde været føjelig mod Bønderne, og tilbød at ville give 50 Rdl. til Fattige i Smørumnedre, hvilket Tilbud W. tog imod. Høgh var en formuende Mand. Han havde en fortrinlig Besætning af Heste og Kvæg, der i Skiftet efter hans Død vurderedes ualmindelig højt. Han var endvidere Ejer af 3 Marker af Roskilde Bys Jorder paa 15, 10 og 7 Tdr. Land, der ansattes til Værdi 647 Rdl. 3 f , og havde været udlejede for en aarlig Afgift af 24 Rdl. Den ved hans Død forefundne Sæd ansloges saaledes: Rug paa Loft og i Lo, 12 Pund à 6 Rdl. 2 f pr. Td. 312 Rdl. „ f , Byg paa Loft og i Straa 8 Pund à 4 Rdl. pr. Td. = 128 Rdl. Hos Anders Loumand, Brygger i København, havde han tilgode for 63 Tdr. 7½ Skp. Byg à Td. 4 Rdl. = 225 Rdl. 3 f . Den fore-

fundne Langhalm ansloges til 30 Læs = 30 Rdl. Rugudsæden regnedes til 16 Tdr. Degneboligen havde han kostet meget paa. Ved Skifteforretningen udtalte Præsten O. Christophersen sig endvidere saaledes: „End at hand kunde have Rum til Quæg og anden Fornødenhed, hafver hand, som der ej var rum og platz paa Kirkens, ladet bygge paa K. M. Grund.“ Søren Pedersen Høgh døde 1710 efterladende sig Enke og en 20aarig Søn, Peder Sørensen Høgh, Studiosus, der 1743 blev viet til afdøde Sogndegn i Sengeløse Eric Wallins Enke Helene Marie Høgh, hans Søkendebarn, og Datter af Skoleholder i Kamstrup Anders Pedersen Høgh. Deres Ægteskab var barnløst. Han døde 1768.

Mads (Mathies) Pedersen Møller var født i Odense og Søn af Borger Peder Hansen. 1710 blev han Degn i Ledøje og giftede sig der med en Gaardmandsdatter Inger Andersdatter. Hun døde 1712, og han giftede sig dernæst med Barbara Madsdatter. Ved Dom af $15/6$ 1711 blev han „befunden“ at være skyldig til Skibspræst Mathies Alsløv 102 Rdl. med forfaldne Renter til 5 p. C. Til Sikkerhed for et Laan paa 200 Rdl., han i den Anledning maatte rejse, pantsatte han: „1 Dus. Sølvskeder, vog 15 Lod; 1 Sølvbæger, vog 13 Lod; 1 Himmelseng udi Stuen af Fyr, med Klæder, bestaaende af 3 ny blaastribet Underdyner og 2 Hoveddyner; 1 Olmerdugs overdyne og 2 Hovedpuder; 1 grønt Omhæng af hiemmegort Tøi; 2 Stoppefiers dyner udi 1 Seng; 1 broget Omhæng derom; 3 par ny Hørgarns Lagen; 4 par Blaargarns do.; 4 ny Dreyels Duge;

6 Dreyels Haandklæder; 1 Dragekiste anstrøgen med 6 Skuffer udi; 1 half Kiiste af Eeg med Beslag; 2 Eegeskriin; 8 ny Stoele med Ryslar derover trakt; 1 stort Spejl med sort Ramme; et mindre do.; 1 Kobberkiedel paa $\frac{1}{2}$ Td.; 2 mindre do.; 1 fortinnet Kobberpotte; 7 Tinfade; 2 Dus. Tin Tallerkener; 1 par brune Hopper, den ene i 5te, den 2den i 6te Aar, tillige med 2 Føl; 1 ny beslagen Postvogn; 1 nyt Læders Seletøj.“ Møller synes at have levet under trykkende Kaar. Da han døde 1717 vurderedes hans Bo til 422 Rdl. 2 ƒ 4 β . Gælden var 460 Rdl. „ ƒ 1 β .

Christen Laursen Ruus blev Degn i Ledøje 1717, men døde allerede 1721. Hans Hustru Anne Michelsd. var født i Ebeltoft. Han besad en ikke ringe Bogsamling, mest bestaaende af tyske og latinske Bøger. Han holdt 2 Heste, 3 Køer, 7 Svin og 3 Gæs. Boets Gæld oversteg dets Formue med 95 Sldr. 2 ƒ 8 β , som Successor, der giftede sig med Enken, paatog sig at betale. Omkostningerne ved hans Begravelse specificeredes saaledes:

12 alen Cartun til Kruselagen og hvad

derpaa følger	7 Sldr.	2 ƒ	„ β
Liig-Kiisten	10	—	„ - „ -
Liigprædiken	15	—	„ - „ -
13 potter Brendeviin	4	—	„ - „ -
2 Tdr. øl à 4 Sldr.	8	—	„ - „ -
Et Lam	1	—	1 - „ -
Speceri og andet	16	—	„ - „ -
Til Degnene som sang	3	—	„ - „ -

Sørgeklæder til Pigen	9 Sldl. „ ₧ „ β
Andre Sørgeklæder med Sæt og flor og andet	30 — „ - „ -
24 alen lerret at klæde liiget	16 — „ - „ -

Christen Laursen Jetsmarch blev Degn 1721 og giftede sig med Formandens Enke Anne Michelsd. Han havde under Ruus' langvarige Sygdom i længere Tid bestyret Embedet. Anne Michelsd. døde 1740, hvorefter han giftede sig med „Frouchen“ Elisabeth Dessau. Begge Ægteskaber vare barnløse. Jetsmarch døde 1744, 60 Aar gl. og blev begravet i Ledøje Kirke. Som flere Degne paa den Tid drev han Brændevinsbrænderi. Han var velstaaende, havde en betydelig Bogsamling af latinske, tyske og danske Bøger af forskelligt Indhold. I sine sidste Aar havde han S. N. Wiberg til Medhjælper.

Søren Nielsen Wiberg blev Degn her 1744. Hans Hustru var Dorthea Cathrine Fyhn; deres Ægteskab var barnløst. Han døde 1750. Han var meget velstaaende og havde en betydelig Bogsamling.

Jens Laursen Munch, født 1704, blev Degn her 1750. Han havde tidligere været Skoleholder i Valdbyy (ved Helsing). Hans Hustru Helene Michelsd. døde 1755. I hans Tid afbrændte Degneboligen, hvorfor der ved kgl. Rescr. blev tilstaaet ham at nyde til dens Opførelse 2 ₧ af hver Kirke i Stiftet. Han døde 1773 og efterlod sig 2 Børn: Anne Kirstine, født 1738, gift med Skoleholder, senere Degn i Ledøje Chr. Croll, og Johanne Marie.

Christian Croll, født i Odense 1736, blev Student derfra, og var Skoleholder i Ledøje, da han 1773 blev Degn der. Han blev 1774 gift med Munchs Datter Anne Kirstine, der døde 1814. Han døde $10/12$ 1811 i Ledøje som den sidste Degn dersteds, idet den hidtilværende Skoleholder Crusberg derefter erholdt Beskikkelse som Skolelærer og Kirkesanger i Ledøje, medens Skoleholderen i Smørum J. J. Tarp samtidig erholdt Beskikkelse som Kirkesanger for Smørum Sogn.

Skoleholdere og Skolelærere i Ledøje.

I Ledøje har næppe været Skoleholdere, før Frederik IV. i de første Aar efter 1720 der opførte en Rytterdistrikts-Skole, den nuværende Ledøje Skole. Lønnen som Lærer ved denne Skole var som ved de andre af samme Art: 24 Rdl. aarlig af Kongens Kasse og 3 Læs Brændsel udvist af de kgl. Skove. Af Gaardene skulde ydes 1 L^ø Hø og 1 L^ø Halm af hver Td. Hartkorn, samt fri Græsning til 2 Køer og 6 Faar. Af Husmændene skulde ydes aarlig af hver 2 Dages Arbejde eller 1 $\frac{1}{2}$ i Penge. Derhos tilsagdes der de Studenter, der havde gjort mindst 3 Aars god Tjeneste som Skoleholdere, Ret til særlig at komme i Betragtning ved Befordring til Degne- eller Præstekald.

Den første Skoleholder i Ledøje var:

Nicolai Corfixen, Student, født 1683, Søn af Sognepræst i Balderup Corfix Nielsen. Han blev 1728 gift med Anne Rasmusd. og døde 1734.

Berthel Rosendahl, Student, var Skoleholder fra 1734 til sin Død 1738.

Lars Rasmussen Theil, Student, var Skoleholder fra 1738 til sin Død 1749. Han var Søn af Tømmermand Rasmus Ibsen i Odense og døde ugift. Han skal have været en meget boglærd Mand. For en Betaling af 6 Rdl. 4 $\frac{1}{2}$ halvårlig læste han med Præsten Jacobæus' Børn. Han blev begravet i Ledøje Kirke, hvorfor paa Bispekontoret betaltes en Kendelse af 6 Rdl. 4 $\frac{1}{2}$. — Ved Skifteforretningen fandtes i hans Bo: I Dagligstuen: „et Skak Sengested med Kattuns omhæng; et nyt Skrive-Chatol af Ask med Beslag og Nøgler; et Sølv Lommeuhr; Bord; Bogreol; Natspejl; en Træstol med Halmsæde; en Skammel; Fyrtøj med Staal; en Tin Thepote; en Blik-Sukkerbøsse; 5 par brune Thekopper; 2 Thedaaser; 1 Blik-Lyseplade og Lyseprofit; et Glaskrus med Tinlaag; 2 smaa Spidsglas; en Glasflaske; en Ragekniv med Rem; en Cirkel; Kniv og Gaffel i Fouteral; en Horndaase og en Tobakskværn; 2 par Metalknapper; et par do. Lænkeknapper; 5 Benknapper; 2 Metal-Knæspænder; et Halsspænde; et par Sølv-Skospænder; en Hammer; en Lysesax; en anden Sax; en Æske med en firkantet Sølvpenge; en Pennekniv; 3 Børster; en Pudsepung; en Peberkværn; 2 Vindueskurve; 5 Landkort.“ I Kammeret fandtes: „1 Bord med Skuffe; 2 Parykæsker; en ny Paryk; en Parykblok; 4 gl. Parykker; en 4 kantet Løgte med Glas; en Trække at hænge Klæder paa; 3 Stokke; en Maalestok; en Violin; 5 Nodebøger.“ Gang-

klæder: „En Couleur de Loups Surtout; en brun do.; en gl. sort Klædes Klædning; et par sorte Skindbuxer; en gl. brun Hvergarns Cassequin; en gl. Roch de coeur; en Skindpels; en Dantziger Tøys Schlof-Roch med rødt Multum; et par sorte vævede Strømper; et par do. knyttede; et par gl. Støvler; 2 par gl. Sko; 2 par Tøfler; en ny Hat; en rød Nathue; et Bordklæde; et Hynde.“ Linned: „6 ny Skiorter; 6 par ny Halværmere; 7 Halskraver; 3 Bladkraver; 12 Halsbind; 5 par Støvle-Manchetter; 1 Haandklæde; 6 gl. blaa og hvide Tørklæder; et par Handsker; en fortinnet Kobberpote; en do. Thekiedel; 2 Jern-Fyrfade; 1 Øxe; 1 Ildtang, Trefoed og Puster; 1 Tobaksbrædt; 2 smaa Ankere; 1 Spand, jernbeslagen; 1 Haveskuffe; 1 Stige; 1 Krække; en Kurv; 2 Blik-Lamper.“ Endelig fandtes han i Besiddelse af en stor Del Bøger, mest latinske og religiøse. Sengeklæder havde han lejet af Sognefogden.

Efter Lars Theil har der været flere Skoleholdere, som ere ubekendte.

Christian Croll, Student, født i Odense 1736, var Skoleholder i Ledøje 1766, og blev 1774 gift med Degnen Munchs Datter Anne Kirstine. Efter Munchs Død blev han 1773 Degn i Ledøje.

Berthel Vincents, Student, blev Skoleholder 1774 og var gift med Anne Sophie Ammonsd. Aagaard. Han døde 1796.

Hans Christensen, født i Hørup ved Slangstrup $15/3$ 1769, hvor Faderen var Lærer; var fra 1784 i Skomagerlære og $1\frac{1}{2}$ Aar Svend; blev efter et 4aarigt

Ophold paa Blaagaard Seminarist 1795; samme Aar Skoleholder i Avedøre; i April 1796 i Ledøje, hvorfra han 1800 blev kaldet til Lærer og Kirkesanger i Uggeløse, hvor han døde $28/6$ 1824. 1796 ægtede han Anne Cathrine Henriksen.

Jens Jacob Crusberg, Student, blev 1802 Skoleholder, og efter Degnens Crolls dødelige Afgang 1811 Skolelærer og Kirkesanger i Ledøje. Han var en fortrinlig Lærer, og alt 1805 bemærkede Amtsprovst Eyler Hammond: „Sikkert hører Ledøje Skole til de fortrinligste, saavel i Henseende til ordentlig Skolegang Vinter og Sommer, som til Børnenes Fremgang i de vigtigste af Skoleundervisningens Genstande, og Skolelærer Crusberg fortjener en udmærket Rang blandt vore Skolelærere ved sin Duelighed, Stadighed og Iver for sit Kald.“ 1813 var han gift med Ane Henriksd., der blev sindssyg og døde ved et Ulykkestilfælde. Selv døde han 1843.

Fra 1835 havde Crusberg til Medhjælpere:

a) Christian Bredahl, Brodersøn af Digteren; født 1813; Seminarist fra Jonstrup 1835; s. A. Hjælpe­lærer i Ledøje, 1836 Lærer i Ørslev Underskov og 1850 i Stenmagle; død 1883.

b) Johan Caspar Gehl, f. 1816; Seminarist fra Jonstrup 1837; s. A. Hjælpe­lærer i Ledøje; Lærer i Maaløv 1840; død 1848.

c) Jens Riddermand Gehl, f. 1818; Seminarist fra Jonstrup 1838; Hjælpe­lærer i Ledøje 1840; Lærer i Bagsværd 1843; i Maaløv 1848; Økonom paa Jonstrup 1858; død 1877.

Carl Julius Junge, f. $28/7$ 1812; Student 1833; Kandidat 1838; Skolelærer i Ledøje $10/6$ 1843; Spr. til Ullits-Føvulum 1852; til Vammen-Lindum-Bigum 1861, hvor han døde $18/1$ 1877. Han var som Præst højt agtet og afholdt af sine Menigheder.

Alfred Eduard Lybecker, født i København $29/4$ 1820; Student 1838; var 1847—48 Huslærer hos Pastor Quistgaard i Haraldsted; 1848—50 hos Seminarieforstander L. Chr. Müller i Ranum; 1852 hos Jægermester Stampe til Falkensten; blev $1/9$ 1852 Skolelærer i Ledøje; 1863 entlediget (paa Grund af Svagelighed) med Pension. 1866—73 var han Lærer ved en privat Skole i Hobro, bosatte sig derefter i København, hvor han døde $3/9$ 1875. Lybecker var ugift. Hans svage Helbred tvang ham til oftere at begive sig paa Baderejser (Sandefjord). Han havde Interesse for literær Syssel, og en Del Optegnelser i Embedsbøgerne i Ledøje, navnlig personalhistoriske, skyldes ham.

Gyde Christensen Gydesen, født i Barit-Skovby Skole 1826; blev 1850 Seminarist fra Lyngby; s. A. Hjælpelærer i Nørre Snede; i 2 Aar Lærer ved Stouby Skole; blev 1853 Lærer i Breth, og s. A. gift med Maren Knudsen; blev 1863 Skolelærer i Ledøje; 1888 entlediget paa Grund af Svagthed; død $17/4$ s. A. — 1887 havde han som Hjælper:

Niels Christian Andersen, Seminarist fra Jonstrup 1885; død i Maaløv 1891.

Karl Kristian Andreas Pedersen Hjort, f.

$2\frac{1}{4}$ 1848 i Jerslev i Vendsyssel, hvor Faderen var Husmand. Modtog Uddannelse paa flere Højskoler og 1 Aar paa Blaagaard; tog 1871 Skolelærerexamen; var en kort Tid Lærer ved Askov, derefter 1872 Andenlærer og 1876 Førstelærer i Aarestrup, og blev endelig i April 1888 Skolelærer i Ledøje, hvor han døde $20\frac{1}{4}$ 1891. Nytaarsaften 1872 havde han ægtet Anna Margrethe Jansen, Datter af Pastor J. i Jerslev; hun døde 1884. — Hjort var en Aarrække Redaktør af „Skolebladet“; han redigerede flere af Roms og Erslevs Skolebøger, og var bekendt for sine radikale Forandringer med Hensyn til Modersmaalets Renselse for Fremmedord. — Fra 1889 havde Hjort til Medhjælper:

Niels Otto Georg Wamberg, Seminarist fra Jonstrup 1889.

Jens Nicolai Christian Brønnum, født $11\frac{1}{5}$ 1852 i Jaungyde, Thulstrup Sogn ved Skanderborg; Seminarist fra Lyngby 1872; blev $\frac{1}{3}$ 1876 Andenlærer i Galthen ved Randers; $\frac{5}{6}$ 1877 Førstelærer i Sahl, Viborg Amt; $\frac{1}{7}$ 1891 Skolelærer i Ledøje. 1878 ægtede han Martha Frederikke Anthonie Ejstrup.

Skoleholdere og Skolelærere i Smørum Sogn.

I Smørum Sogn var Skolevæsenet oprindeligt som alle andre Steder paa Landet privat. Der synes for 2—300 Aar tilbage trindt om paa Landet at have været en just ikke ganske ringe Sans for Oplysning, og uden paabød Loven Forældrene at sørge for deres Børns

Undervisning, navnlig i Læsning. Til den Ende antoges ofte i Landsbyerne en Student, en Latinskolediscipel, eller undertiden en aftakket Underofficér til Skoleholder. I Smørum var saaledes en „Søren skoellmester“, hvem en Bonde ved Ølstøkke Herredsthings Dom 1629 blev tilfunden at betale „2 faed salt maed og 2 Brød for 2 Aars Juelle Rente“. 1685 nævnes i Smørum en Jørgen Skolemester, ogsaa kaldet Jørgen Klokke. Hans egentlige Navn var Jørgen Christensen Størch, og oprindelig synes han at have været Korporal. Han døde 1762. Han var privat Skoleholder i Smørumovre, idet han for Betaling underviste godt Folks Børn der; derhos var han Klokke.

Frederik IV's Omsorg for Almuens Oplysning ved Oprettelsen af 20 Skoler i hvert af Rytterdistrikterne, ialt 240, kom ikke Smørum Sogn tilgode, da dette laa udenfor Rytterdistrikternes Omraade, og Sognets Jordegodejere ligesaa lidt her som de fleste andre Steder efterfulgte Kongens Exempel. Christian VI paabød imidlertid Oprettelsen af Skoler paa Landet, hvor saadanne manglede. D. $25\frac{1}{2}$ 1735 udstedtes Befaling til Stiftsøvrigheden at indberette, „hvor mange Skoler der foruden Hs. K. May. egne paa Landet etablerede her i Stiftet befindes, og hvor af Proprietærene ere indrettede, samt paa hvormange Steder de endnu mangle og gøres fornødne, og hvor de bekvemmeligst kunne etableres“. Paa Foranledning heraf kaldte Amtmændene Proprietærene eller deres Befuldmægtigede, samt de „kyndigste“ Bønder fra de forskellige Byer i Sognene

til sig, og gave i Forening med dem Forslag om, hvor de manglende Skoler skulde anlægges, og paa denne Maade indstilledes $15/5$ 1736, at en Skole skulde oprettes i Smørumovre By for Smørumovre, Smørumnedre samt Hove. De fra hele Landet indkomne Forslag dannede det Grundlag, hvorefter Fdg. $23/1$ 1739 om Skoler paa Landet udarbejdedes. Denne Lov, der utvivlsomt vilde have bidraget mægtigt til at fremme Oplysningen paa Landet, førtes desværre aldrig ud i Livet. Proprietærene og Bønderne havde den største Uvillie mod at udrede de forøgede Udgifter, som denne Lovs Gennemførelse vilde medføre, og gjorde alvorlige Modforestillinger, hvorefter selve Kommissionen til Kongen afgav den sørgelige Erklæring, at Jordegodset ikke kunde taale at bære de forøgede Udgifter uden at ruineres. Følgen heraf blev Udstedelsen af Fdg. $29/4$ 1740 om Skolevæsenet, hvorefter det overlodes til Proprietærene selv at gøre Forslag om, saavel Skolernes Antal og Beliggenhed paa ethvert Gods, som og navnlig om, hvorledes de dermed forbundne Udgifter skulde fordeles. Det overlodes Proprietærene selv „efter Stedernes og Indbyggernes Lejlighed at fastsætte og imellem sig indbyrdes at ligne, hvad Skoleholderne forøvrigt til deres nødtørftige Ophold i Løn og Indkomster skal nyde, da Kongen formoder, at de behandle Skoleholderne saaledes, at de ikke skal gøre deres Arbejde sukkende“.

I Henhold til Fdg. $29/4$ 1740 blev der saa truffet Anstalter til Oprettelsen af en Skole i Smørum. Herredsprovsten Mag. Dorschæus fra Balderup gav

Møde i Smørum for med Jordegodsejerne at forhandle om en Skoles Oprettelse, og man blev da enig om at indstille, at Skolen kun skulde være for Byerne Smørum ovre og Smørum nedre, medens Børnene i Nybølle og Hove skulde undervises om Vinteren af Degnen i Ledøje. Man fandt Klokkerens Hus bekvemt til at indrette til Skole, hvilket kunde ske for 8–10 Rdl.; den aarlige Fæsteafgift til Edelgave var 2 Rdl. 3 f . Endelig blev det foreslaaet at beskikke Klokkeren Jørgen Christensen Størch til Skoleholder, og Lønnen fastsattes til 24 Rdl. aarlig, samt 20–24 forsvarlige Bondelæs Tørv. Endvidere vedtog man at give Degnen i Ledøje 8 Rdl. aarlig for at holde Skole i Hove og Nybølle, samt at formaa Bønderne til paa Omgang at yde en Stue med Varme til Skoleholdet. Denne Skoleplan indsendtes nu til Approbation, men da denne erholdtes, viste det sig, at man havde gjort Regning uden Klokkeren. Denne erklærede nemlig nu, at han paa ingen Maade vilde afstaa sit Hus, samt at han fandt sig udygtig til at forestaa et saadant Embede. Sagen blev nu atter stillet i Bero, indtil endelig Sognepræsten Jacobæus indstillede, at det maatte paalægges Jordegodsejerne at udsøge en bekvemt liggende Byggeplads til derpaa at opføre et Skolehus, samt at opsøge en „Karl“, der maatte være villig til at tage imod Bestillingen som Skoleholder, da han ingen vidste, der var villig eller værdig til at overtage samme. Lodsejerne fandt da endelig et Hus, der med en ringe Bekostning kunde indrettes til Skolehus, og endelig blev

Jørgen Thøger Hwas, „en ved Examen dygtig befunden Studiosus“, 1742 beskikket til Skoleholder i Smørum med en aarlig Løn af 24 Rdl. samt 20–24 Læs Tørv. 1743 blev der yderligere tillagt ham af Lysepengene aarlig 7 Rdl. 3 ƒ , og 1744 erholdt han de 8 Rdl. aarlig, som hidtil havde været tillagt Degnen i Ledøje for Skoleholdet i Hove og Nybølle, da denne helst ønskede Fritagelse for Skolehold i de nævnte Byer, fra hvilke Børnene fremtidig henvistes til at søge Smørum Skole. Kort Tid efter androg Hwas om en yderligere Lønningsforhøjelse, „da han ikke med Hustru og smaa Børn kunde have sit Udkomme“, men hans Andragende optoges højst unaadigt, og Amtmanden betydede ham, at „han vidste, hvad han var gaaet ind paa; var han ikke fornøjet, stod det ham frit for at fratræde Bestillingen“. Hwas synes at være bleven forflyttet c. 1749.

Lauritz Resen, Student, var Skoleholder 1750, blev 1751 gift med Marie Magdalene Ternsborg. 1755 blev han kaldet til Degn i Gladsaxe.

Giørt Hans Meulengracht var Skoleholder 1756 og blev s. A. gift med Anne Marie Madsdatter Staal.

Jacob Hansen blev Skoleholder 1762 og 1763 gift med Marie Elisabeth Hoppe. Blev rimeligvis forflyttet c. 1773.

Heinrich Siegel blev Skoleholder 1775. Han var en Bøhmer, formodentlig en indvandret Haandværkssvend, som man i ond Trang har gjort til Skole-

holder. Han var separeret fra sin Hustru, der opholdt sig i Odense. Han døde 1778 i yderste Fattigdom og Elendighed, 51 Aar gl.

Samuel Wulf blev Skoleholder 1778, men forflyttedes atter 1789.

Jens Jensen Tarp var født i Agersnap, Lundenæs Amt i Jylland. Som Mursvend var han med at opbygge Edelgave, hvis Ejer blev opmærksom paa hans smukke Haandskrift og foreslog ham at overtage den ledige Skoleholderpost i Smørum, hvilket han dog ikke turde, før han fik bestemt Tilsagn om fremtidig om Sommeren at erholde Murerarbejde paa Edelgave. Han overtog saa Skolen 1789 og giftede sig s. A. med Karen Larsdatter. Han døde 1813, 48 Aar gl. — Tarp roses af Amtsprovst Eyler Hammond (1805) som en saare duelig, sindig og godmodig Skolelærer. Børneantallet i Skolen ses alt da at have oversteget 100; Vinterskolegangen var ustadig, og Sommerskolegangen endnu ikke indført, idet Beboerne stadig trodsede Provstens Paabud derom, hvorfor han endog stillede i Udsigt den væbnede Magts Indskriden; det har saaledes ikke været lystelige Forhold, Tarp har virket under. Hertil kom, at Skolebygningen var faldefærdig, idet Stolper samt Tag, Loft og Vinduer vare raadne, og Huset i det Hele sunket saa dybt, at man ikke kunde staa oprejst i Værelserne.

Herman Christian Lind, Student, født i Norge 1776, blev Skolelærer i Smørum 1813. Han var alt da gift med Sara Meyer og havde i flere Aar ernæret

sig som Informator i København. Linds Hustru døde 1829, 40 Aar gl., fra 7 Børn; selv blev han 1838 entlediget med Pension og døde i Smørum 1854. Han var en ivrig Idrætsmand (Skiløber og Fisker).

Hans Peter Frandsen, født i Holbæk $\frac{4}{3}$ 1813, blev Student 1832; Kandidat 1837; Skolelærer i Smørum 1838; Sognepræst og Skolelærer paa Gjøl 1845; Spr. til Tødsø paa Mors 1853, og til Haraldsted 1868; entlediget paa Grund af Svaghed 1882; død 1889. 1838 havde han ægtet Charlotte Plesner.

Jørgen Nielsen, født 1786 i Dauglække paa Frederiksborg Amt; Seminarist fra Brøndbyvester 1810; var derefter Skolelærer paa Hjortespring, hvor han købte en Bondegaard, i hvilken han indrettede Skolestue. Da han paa flere Maader følte sig fortrædiget, søgte han Forflyttelse, og blev 1845 Skolelærer i Smørum, hvor han døde $\frac{4}{9}$ 1847. Hans Hustru flyttede ikke med ham hertil, men vedblev at bebo Gaarden paa Hjortespring.

Poul Giøl, født $\frac{20}{1}$ 1806 i Ishøje, hvor Faderen var Lærer; var først Gartnerelev; blev Seminarist fra Jonstrup 1825; var derefter Huslærer paa Barfredshøj; blev 1827 Skolelærer i Herløv, og $\frac{1}{11}$ 1847 i Smørum; blev entlediget $\frac{1}{7}$ 1874 og tog derefter Bopæl i Ledøje, hvor han døde $\frac{24}{5}$ 1887. Hans Hustru Lyna Amalie Mørch døde 1883. — Giøl var anerkendt som en dygtig Lærer og var meget afholdt af Beboerne, hvilket gav sig tilkende saavel ved hans Ent-

ledigelse som navnlig ved den store Deltagelse, hvormed hans Guldbryllup 1878 blev fejret.

Peter Johannes Korch, født $\frac{5}{7}$ 1842; Seminarist fra Jonstrup 1863; s. A. Hjælpelærer i Snøkersten; blev $\frac{30}{5}$ 1865 Andenlærer, og $\frac{17}{8}$ 1874 Førstelærer i Smørum. Han ægtede 1865 Mathilde Giøl, en Datter af hans Formand.

Ifølge en Plan for Skolevæsenet af $\frac{25}{1}$ 1812 skulde der i Sognet være to faste Skoler, en i Smørumovre og en i Hove. Denne Plan skulde imidlertid først komme til Udførelse i en langt senere Tid. Skoledirektionen resolverede derfor $\frac{16}{6}$ og $\frac{16}{9}$ 1813, at Børnene fra Nybølle skulde søge Ledøje Skole, medens der i Smørumovre skulde oprettes en Pogeskole for Børn paa 6—9 Aar. Den $\frac{24}{1}$ 1814 ansattes den da nys afdøde Lærer Tarps Datter Karen Tarp som Lærerinde ved denne Skole. Ved Kancel. Resl. af $\frac{2}{8}$ 1834 approberedes denne Skoleordning som endelig. Lærerindens Løn var 3 Tdr. Rug, 9 Tdr. Byg, 60 Tdr. Tørv, samt 8 Rdl. i Huslejepege. Den $\frac{3}{2}$ 1860 resolverede derefter Kultusministeriet, at der paa Grund af det store Børneantal skulde ansættes en Andenlærer ved Smørum Skole. Som Følge heraf nedlagdes Pogeskolen efter at have bestaaet i 46 Aar, og Karen Tarp entledigedes med Pension; hun døde 1877. Samtidig lod Godsejer Fr. W. Tutein til Edalgave paa egen Bekostning opføre en ny Hovedbygning ved Smørum Skole.

Som Andenlærere ved Smørum Skole virkede:
Florian Valdemar Edvard Køie, født $\frac{27}{11}$

1839; Seminarist fra Jonstrup 1860; Andenlærer i Smørum $\frac{1}{11}$ 1860; Hjælpelærer hos Faderen i Gunsømagle $\frac{1}{2}$ 1862; blev derefter s. A. Lærer ved Kirkeskolen, og 1876 ved søndre Skole i Vestermarie Sogn paa Bornholm.

Julius Georg Mengel, født 1837; Seminarist fra Jonstrup 1858; s. A. Hjælpelærer i Soderup ved Holbæk; blev 1862 Lærer i Ørum ved Skive; s. A. Andenlærer i Smørum; d. $\frac{1}{4}$ 1865 Hjælpelærer, og $\frac{13}{8}$ 1877 Skolelærer i Ishøje; frattraadte dette Embede $\frac{1}{4}$ 1873 for at overtage Ondløse Mølle ved Holbæk. Efter at have afhændet denne Ejendom blev han Husejer i København, og senere Gaardejer, dels i Gunsømagle, dels i Baldersbrønde; rejste 1890 til Amerika.

Peter Johannes Korch (se under Førstelærere ved Smørum Skole).

I Juli 1873 resolverede Ministeriet, at der skulde opføres en Skole i Hove for Byerne Hove og Nybølle, hvorefter Andenlærerembedet i Smørum vilde være at nedlægge. Til Lærer ved den i Henhold hertil opførte Skole beskikkedes

Jens Peter Jørgensen, født i Højetostrup $\frac{11}{5}$ 1846; Seminarist fra Jonstrup 1866; i 2 Aar Lærer ved Realskolen i Korsør; $\frac{2}{6}$ 1869 Lærer for den sydlige Del af Klovborg Sogn i Aarhus Stift; $\frac{1}{11}$ 1874 Lærer ved Hove Skole og Organist ved Smørum Kirke; ægtede $\frac{30}{9}$ 1875 Anna Cathrine Ulrichsen.

